

Program Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno

1. Wstęp

Opracowanie niniejszego dokumentu związane jest z realizacją zapisów zawartych w *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* (przyjętego uchwałą nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r.), w którym wskazano, iż do zadań samorządu gminnego należy przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Program Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno został opracowany na podstawie umowy z dnia 6 marca 2012 r., zawartej pomiędzy Gminą Sławno i WGS84 Polska Sp. z o. o. (zwany w dalszej części dokumentu *Programem*), i składa się z dziesięciu rozdziałów:

- 1 **Wstęp**, w którym omówione zostały cele i zadania *Programu*, dokonano analizy zgodności *Programu* z dokumentami wyższego rzędu, wskazano właściwości azbestu i jego szkodliwego wpływu na zdrowie człowieka.
- 2 **Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest**, w którym opisany został stan prawny w zakresie użytkowania, usuwania i składowania wyrobów zawierających azbest.
- 3 **Inwentaryzacja wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Sławno**, gdzie scharakteryzowano Gminę Sławno, opisano metodykę wykonania inwentaryzacji, oszacowano ilość wyrobów zawierających azbest, przygotowano analizy wyników w podziale na rodzaje wyrobów azbestowo-cementowych, stopień pilności usunięcia azbestu i przestrzenne rozmieszczenie obiektów budowlanych, w których wykorzystano płyty azbestowo-cementowe.
- 4 **Analiza aktualnego stanu użytkowania wyrobów zawierających azbest**, w którym zamieszczono podsumowanie ilości wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Sławno.
- 5 **Postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest**, w którym omówiono potencjalne działania informacyjne, określono miejsce, w którym można uzyskać informacje o firmach, uprawnionych do usuwania azbestu z terenu Gminy Sławno oraz przedstawiono informacje o składowiskach, przyjmujących odpady azbestowe.
- 6 **Harmonogram realizacji *Programu* w latach 2012-2032**, w którym okres usunięcia azbestu do 2032 r. został podzielony na etapy, zadania do wykonania zostały ustalone jako krótko-, średnio- i długoterminowe w podziale na organizacyjne, inwestycyjne, informacyjne i edukacyjne.
- 7 **Koszty realizacji *Programu***, w którym oszacowano całkowite koszty usunięcia wyrobów azbestowo-cementowych z terenu Gminy Sławno.
- 8 **Źródła finansowania realizacji *Programu***, w którym wskazano potencjalne źródła finansowania bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest.

9 **Monitoring procesu realizacji Programu** , w którym zaproponowano wskaźniki oceny wdrażania Programu .

10 Podsumowanie .

Cel i zadania Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno

Celem opracowania Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno jest zaplanowanie bezpiecznego dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcia wyrobów zawierających azbest z obszaru Gminy do końca 2032 r. Realizacji tego celu służą następujące zagadnienia:

1. identyfikacja skali zjawiska poprzez określenie ilości i rodzaju wyrobów azbestowych, jakie występują na terenie Gminy Sławno,
2. przedstawienie aspektów prawnych użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
3. opracowanie harmonogramu usuwania wyrobów azbestowych,
4. określenie możliwych źródeł finansowania prac związanych z sukcesywnym usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Sławno,
5. określenie listy firm uprawnionych do usuwania wyrobów azbestowych z terenu Gminy Sławno,
6. przygotowanie listy składowisk odpadów niebezpiecznych, przyjmujących odpady zawierające azbest.

Niniejszy Program zakłada realizację zadań inwestycyjnych, zmierzających do oczyszczenia terenów Gminy Sławno z wyrobów zawierających azbest (usuwanie płyt azbestowo-cementowych z pokryć dachowych i elewacji budynków) oraz pozainwestycyjnych, polegających na:

- a) organizacji kampanii informacyjnych o szkodliwości azbestu oraz bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- b) wdrożeniu monitoringu realizacji Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno ,
- c) podjęciu działań w kierunku pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania,
- d) okresowej weryfikacji i aktualizacji Programu .

Zgodność Programu z krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi dokumentami programowymi

Zapisy Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno są zgodne z kierunkami wyznaczonymi w:

1. Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
2. Planie Gospodarki Odpadami województwa łódzkiego,
3. Programie Ochrony Środowiska i Planie Gospodarki Odpadami dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2008-2011,
4. Planie Gospodarki Odpadami Gminy Sławno na lata 2009-2012.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

W Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 , przyjętym uchwałą Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej nr 39/2010 z dnia 15 marca 2010 r., zostały postawione następujące cele:

1. usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
2. minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
3. likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu do 2032 r. zostały podzielone na: legislacyjne, edukacyjno-informacyjne, ochrony zdrowia, monitorowania realizacji Programu oraz działania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, budowy składowisk oraz instalacji do unieszkodliwiania wyrobów azbestowych.

Szacuje się, że na terenie kraju nadal użytkowanych jest ok. 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest. Przyjęto, iż proces usuwania azbestu będzie przebiegał etapami. Wskazano na konieczność budowy 56 składowisk odpadów lub kwater przystosowanych do składowania odpadów zawierających azbest.

Zgodnie z zapisami *Programu* do zadań samorządu gminnego należy:

1. gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego,
2. przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
3. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
4. współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji oraz opracowywania programów usuwania wyrobów azbestowych, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
5. współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
6. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *Programu*,
7. współpraca z organami kontrolnymi.

Plan Gospodarki Odpadami województwa łódzkiego

Plan Gospodarki Odpadami województwa łódzkiego został przyjęty uchwałą nr XXVI/481/12 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 czerwca 2012 r.

Zgodnie z informacjami z ww. dokumentu powstające w województwie łódzkim odpady azbestowe unieszkodliwiane są przede wszystkim na składowisku odpadów niebezpiecznych w Jadwinówce (na terenie gminy Radomsko). W 2008 r. unieszkodliwiono 4.347 Mg odpadów zawierających azbest, a w 2009 r. – 634 Mg, natomiast w 2010 r. zeskładowanych zostało 7.605 Mg odpadów tego rodzaju. Na składowisku w Jadwinówce przyjmowane są również odpady z terenu innych województw.

Z kolei na składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne Lubień, które zlokalizowane jest na terenie gminy Kleszczów, wydzielono kwaterę przystosowaną do składowania odpadów niebezpiecznych, w której Elektrownia Bełchatów unieszkodliwia wytworzone przez siebie odpady zawierające azbest.

W zakresie zagospodarowania wyrobów zawierających azbest za największy problem uznano:

- niską świadomość mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, skutkującą niskim procentem usuwanych wyrobów zawierających azbest,
- brak pełnej inwentaryzacji wyrobów azbestowych oraz ilości usuwanych wyrobów azbestowych,
- brak wystarczającej liczby instalacji do unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest.

Jako cel podstawowy w zakresie gospodarki odpadami zawierającymi azbest wskazano sukcesywne usuwanie wyrobów zawierających azbest oraz stworzenie bazy danych o miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz instalacjach przeznaczonych do ich unieszkodliwiania. Mają temu służyć następujące działania:

- inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie wszystkich gmin województwa łódzkiego,
- opracowanie programów usuwania wyrobów zawierających azbest, prowadzenie aktualizacji istniejących programów,
- budowa instalacji unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest.

Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2008-2011

Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2008-2011 został przyjęty uchwałą nr XIV/128/08 Rady Powiatu Opoczyńskiego z dnia 28 kwietnia 2008r.

Za główny cel gospodarki odpadami zawierającymi azbest uznano stworzenie podstaw organizacyjno-prawnych dla utworzenia na terenie powiatu punktu czasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych, wysegregowanych ze strumienia odpadów komunalnych, w tym także zawierających azbest. W związku z powyższym istnieje konieczność opracowania i wdrożenia gminnych programów usuwania materiałów zawierających azbest.

Jak wynika z ww. *Planu* wszystkie gminy na terenie powiatu opoczyńskiego przeprowadziły inwentaryzację odpadów azbestowych, w tym w Gminie Sławno zinwentaryzowano 343.503 m².

Plan Gospodarki Odpadami Gminy Sławno na lata 2009-2012

Plan Gospodarki Odpadami Gminy Sławno na lata 2009-2012 został opracowany w 2009 roku.

Zgodnie z informacjami z ww. *Planu* na terenie Gminy Sławno zinwentaryzowano 3.033 Mg płyt azbestowo-cementowych oraz 2.000 mb rur azbestowo-cementowych. Łączna masa wyrobów azbestowych na terenie Gminy Sławno wynosi 3.061,96 Mg.

Głównym problemem w zakresie gospodarowania odpadami jest niska świadomość mieszkańców Gminy dotycząca szkodliwości azbestu dla zdrowia i życia oraz bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, a także wysokie koszty usuwania wyrobów azbestowych z gospodarstw domowych.

Za cel przyjęto sukcesywne usuwanie azbestu, aż do całkowitego oczyszczenia terenu Gminy, nie później niż do końca 2032 r., a do realizacji zamierzonego celu niezbędne jest zinwentaryzowanie wyrobów azbestowych na terenie Gminy oraz opracowanie gminnego programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Warunkiem sprawnego usuwania azbestu z obszaru Gminy jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat szkodliwości azbestu, sposobach postępowania i konieczności jego unieszkodliwiania.

Azbest, właściwości i zastosowanie

Azbesty są minerałami naturalnie występującymi w przyrodzie, należącymi do dwóch grup: azbestów serpentynowych i azbestów amfibolowych. Do grupy serpentynów należy azbest chryzotylowy (azbest biały), natomiast w grupie azbestów amfibolowych znacznie mają dwie odmiany: azbest amozytowy (azbest brązowy) i azbest krokidolitowy (azbest niebieski). Wszystkie odmiany azbestu krystalizowały się w postaci cienkich, wydłużonych monokryształów, których długość może niekiedy dochodzić do kilkudziesięciu centymetrów.

Z punktu widzenia chemicznego, azbesty są uwodnionymi krzemianami magnezu:

Z punktu widzenia chemicznego, azbesty są uwodnionymi krzemianami magnezu:		
chryzotyl	$Mg_3[(OH)_6Si_4O_{13}]_n$	n
krokidolit	$Na_2Fe_3Fe_2[(OH)Si_4O_{11}]_2$	n
amozyt	$(Fe,Mg)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$	n
antiofillit	$(Mg,Fe)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$	n
tremolit	$Ca_2Mg_5[(OH)Si_4O_{11}]_2$	n
aktynolit	$Ca_2(Mg)[(OH)Si_4O_{11}]_2$	n

Azbest chryzotylowy krystalizuje się w postaci rurek, a azbesty amfibolowe przyjmują formę grubszych, pręcikowatych kryształów. Włókna azbestu są wiązkami zbudowanymi z dużej liczby (nawet do kilku tysięcy, a niekiedy nawet kilkudziesięciu tysięcy) włókien elementarnych. W tych wiązkach pojedyncze kryształy azbestu są spójne za pomocą węglanu wapniowego.

Największe zastosowanie przemysłowe miał azbest serpentynowy (chryzotylowy), tworzący cienkie żyły w serpentynitach, o giętkich włóknach (do 0,1 μm grubości), odpornych na działanie czynników chemicznych, wysokich temperatur oraz na ścieranie, a także źle przewodzących ciepło i elektryczność. Używany był do wyrobu tkanin ogniotrwałych, okładzin ciemnych, szcęk hamulcowych, farb ogniotrwałych, materiałów izolacyjnych oraz niepalnych materiałów budowlanych.

Azbest amfibolowy charakteryzuje się dużą kwasoodpornością. Jest znacznie mniej rozpowszechniony w przyrodzie. Wykorzystywany był w przemyśle chemicznym.

Pomimo, iż występowanie azbestu w przyrodzie jest stosunkowo powszechne, tylko w kilku miejscach na świecie prowadzona była eksploatacja azbestu na skalę przemysłową. Polska nie posiada złóż azbestu nadających się do eksploatacji przemysłowej.

Wyrób zawierający azbest to każdy wyrób, w którym zawartość azbestu jest równa lub większa od 0,1%. Wyroby azbestowe klasyfikowane są w dwóch klasach, biorąc pod uwagę kryterium zawartości azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu:

1. klasa I (wyroby miękkie), których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1.000 kg/m^3 , zawierające powyżej 20% (do 100% azbestu). Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Najczęściej stosowane w tej klasie były wyroby tekstylne z azbestu, używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe, materiały i wykładziny cierne.

2. klasa II (wyroby twarde), których gęstość objętościowa jest większa niż 1.000 kg/m^3 , zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia, np. pęknięcia, ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów oraz rozbijanie w wyniku zrzucania w trakcie prac remontowych

Wyroby azbestowe znalazły zastosowanie m.in. w budownictwie mieszkaniowym. W pokryciach dachowych wykorzystano płyty faliste, płyty prasowane typu karo oraz gąsiorzy, a w elewacjach stosowano następujące materiały:

- płyty barwne, autoklawizowane typu acekol, kolorys, pikolorys,
- płyty azbestowo-cementowe, prasowane, płaskie, okładzinowe,
- płyty lignocementowe modyfikowane,
- płyty prasowane typu karo.

W konstrukcji sufitów podwieszanych, słupów i rygli, ścian osłonowych, obudów szybów dźwigowych i ścian klatek schodowych wykorzystywano płyty ogniochronne wykonane z wyrobów zawierających azbest („sokalit”, „pyral”, tynki z dodatkiem azbestu i natryski masy ogniochronnej), a jako izolacje termiczne (ognioodporne) i akustyczne w obiektach użyteczności publicznej stosowano tynki z dodatkiem azbestu oraz natryskowe masy ogniochronne.

Rury wykonane z wyrobów zawierających azbest wykorzystywano jako rury ciśnieniowe w wodociągach oraz rury grawitacyjne w kanalizacji.

W ciepłownictwie zastosowano miękkie wyroby azbestowe, tj.:

- szczeliwa azbestowo-kauczukowe („polonit”, „gambit”),
- płaszcze azbestowo-cementowe o zawartości azbestu powyżej 50% i płaszcze azbestowo-gipsowe,
- sznury i tektury azbestowe.

Szczeliwa azbestowo-kauczukowe „polonit” stosowano jako płyty i uszczelki do połączeń armatury prowadzącej wodę o wysokich parametrach lub parę, gazy obojętne i aktywne, roztwory soli nieorganicznych i organicznych. Szczeliwa azbestowo-cementowe „gambit” stosowano jako płyty i uszczelki do uszczelniania stałych elementów maszyn i urządzeń pracujących w środowiskach, w których występuje para wodna, woda i wysoka temperatura do 500°C .

Szkodliwy wpływ azbestu na zdrowie człowieka

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Szczególną cechą azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia. Zmiany chorobowe mogą pojawić się po kilku lub nawet kilkudziesięciu latach.

Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i ilości włókien, zatrzymanych w dolnej części układu oddechowego. Wynika to głównie z fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Duże znaczenie ma średnica włókien. Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, a włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Skręcone włókna

chryzotylu o dużej średnicy, mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, dostające się z powietrzem do pęcherzyków płucnych, o średnicy mniejszej od 3 mikrometrów. Według danych zawartych w publikacjach Światowej Organizacji Zdrowia, najważniejszą cechą determinującą zdolność włókien do wywołania nowotworów są ich fizyczne wymiary, czyli średnica poniżej 3 mikrometrów oraz długość powyżej 5 mikrometrów. Nie istnieją dowody, że jeden z typów azbestu niesie ze sobą większe ryzyko zachorowań niż inny, więc wszystkie typy azbestu traktowane są jako powodujące takie samo ryzyko raka płuca. Pomimo istnienia normatywów stężenia włókien azbestu w powietrzu, nie można określić dawki progowej pyłu dla rakotwórczego działania azbestu.

Pomiędzy pierwszym narażeniem a pojawieniem się objawów chorobowych związanych z ekspozycją na azbest najczęściej mija długi okres czasu, co oznacza, że aktualnie wykrywane są skutki zdarzeń, które miały miejsce 20-40 lat temu. Główną patologią zawodową pracowników zakładów przetwarzających azbest jest azbestoza, czyli śródmiąższowe zwłóknienie tkanki płucnej. Włókna azbestowe mogą zalegać w tkance płucnej przez długi okres, a proces zwłóknieniowy może pojawić się po wielu latach od ustania narażenia. Pylica azbestowa może zwiększyć wystąpienie raka płuca i międzybłoniaka opłucnej lub otrzewnej.

Rak płuca jest najbardziej powszechnym nowotworem złośliwym powodowanym przez azbest. Zagrożenie wystąpieniem raka płuca w badanych populacjach zawodowo narażonych na pył azbestu wykazuje duże zróżnicowanie w zależności od typu włókna, technologii przetwórstwa, zawartości włókien respirabilnych w pyłe, średnicy, długości, kształtu włókna, stężenia pyłu, liczby lat pracy w warunkach natężenia i ogólnej dawki pyłu. Oba nowotwory, zarówno rak płuca, jak i międzybłoniak opłucnej, rozwijają się gwałtownie i charakteryzują się krótką przeżywalnością.

Nadal istnieje ryzyko narażenia na kontakt z wyrobami zawierającymi azbest w budynkach, urządzeniach i instalacjach poprzez:

- niewłaściwe składowanie odpadów azbestowych,
- użytkowanie wyrobów azbestowych, prowadzące do zanieczyszczenia powietrza pyłem azbestowym np. w wyniku: korozji i mechanicznych uszkodzeń płyt azbestowo-cementowych, ścierania tarcz sprzęgłowych i hamulcowych,
- niewłaściwe usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest,
- powietrze z urządzeń grzewczych, wentylacyjnych, klimatyzacyjnych i izolacji zawierających azbest.

W celu zminimalizowania narażenia na pył azbestowy wprowadzono zakaz produkcji i stosowania wyrobów zawierających azbest, a regulacje prawne określają wymogi dotyczące bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, a także obowiązki pracodawców i pracowników, wykonujących prace polegające na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

2. Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Azbest jako substancja szczególnie niebezpieczna

W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. - *Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. z 2008 r., nr 25 poz. 150 z późn. zm.) zabroniono wprowadzania do obrotu lub ponownego wykorzystywania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu.

Substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska powinny być wykorzystywane, przemieszczane i eliminowane przy zachowaniu środków ostrożności, a instalacje lub urządzenia, w których jest lub był wykorzystywany azbest, powinny zostać oczyszczone lub unieszkodliwione. Do instalacji lub urządzeń, co do których istnieje podejrzenie, iż były w nich wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, stosuje się wymagania dotyczące postępowania z instalacjami i urządzeniami, w których były lub są wykorzystywane te substancje.

Na mocy rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31), wyroby zawierające azbest mogą być wykorzystywane w sposób niestwarzający zagrożenia dla zdrowia ludzi i środowiska w terminie do **dnia 31 grudnia 2032 r.**

W rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz.U. nr 112, poz. 1033) azbest jako składnik odpadów został zaliczony do kategorii odpadów niebezpiecznych (C25). Odpady azbestowe zostały umieszczone w następujących grupach:

06-07-01*	Odpady azbestowe z elektrolizy	a
06-13-04*	Odpady z przetwarzania azbestu	a
10-11-81*	Odpady zawierające azbest	a
10-13-09*	Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych	a
15-01-11*	Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) - łącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi	a
16-01-11*	Okładziny hamulcowe zawierające azbest	a
16-02-12*	Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest	a
17-06-01*	Materiały izolacyjne zawierające azbest	a
17-06-05*	Materiały konstrukcyjne zawierające azbest	a

Obowiązki właściciela nieruchomości

Wyroby zawierające azbest, instalacje lub urządzenia zawierające azbest, drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest, rury azbestowo-cementowe oraz usunięte wyroby zawierające azbest powinny być inwentaryzowane poprzez sporządzenie spisu z natury. Wykorzystujący wyroby azbestowe powinien ująć wynik inwentaryzacji w „Informacji o wyrobach zawierających azbest” (załącznik 2). Corocznie w terminie **do dnia 31 stycznia** osoba fizyczna, nieprowadząca działalności gospodarczej, powinna przedłożyć wynik inwentaryzacji odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, a przedsiębiorcy i osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą - właściwemu marszałkowi województwa.

Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, powinien przeprowadzić kontrole stanu wyrobów azbestowych w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów. Z przeprowadzonej kontroli okresowej powinna zostać sporządzona „Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (załącznik 3). Wyroby zakwalifikowane, na podstawie przeprowadzonej oceny, do usunięcia, powinny zostać usunięte, a wyroby niezakwalifikowane do usunięcia - winny być odpowiednio zabezpieczone. Po dokonaniu zabezpieczenia należy ponownie wykonać ocenę w ciągu 30 dni.

Instalacje lub urządzenia zawierające azbest oraz użytkowane bez zabezpieczenia drogi i pozostawione w ziemi, wyłączone z użytkowania, rury azbestowo-cementowe powinny zostać oznakowane. W przypadku braku możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji lub urządzeniu zawierającym azbest, oznakowanie powinno być umieszczone w widocznym miejscu, w każdym pomieszczeniu, w którym taka instalacja lub urządzenie się znajdują, dodając ostrzeżenie „Pomieszczenie zawiera azbest”.

Oznakowanie rur azbestowo-cementowych umieszcza się na stałych elementach nadpoziomowych instalacji.

Obowiązki jednostek samorządu terytorialnego

Jednostki samorządu terytorialnego powinny corocznie w terminie **do 31 stycznia** przedkładać marszałkowi województwa „Informacje o wyrobach zawierających azbest” (załącznik 2) sporządzone dla obiektów własnych, w których użytkowane są wyroby azbestowe. Inne obowiązki zostały określone powyżej.

Jednostki samorządu terytorialnego powinny oznakować drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest na elementach pionowych na całym odcinku drogi, po każdym skrzyżowaniu z inną drogą. Drogi zabezpieczone nie podlegają oznakowaniu po potwierdzeniu braku emisji włókien azbestu z odpadów zawierających azbest wykorzystanych do utwardzenia drogi zabezpieczonej. Wzór oznakowania został zamieszczony w załączniku 1.

W urzędzie gminy oraz na stronie internetowej urzędu powinna być ogólnie dostępna informacja o rozmieszczeniu dróg zabezpieczonych oraz dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest.

Wójt, burmistrz lub prezydent miasta powinien przedkładać marszałkowi województwa **do 31 marca** za poprzedni rok kalendarzowy (załącznik 4), informację o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska w formie elektronicznej, na informatycznych nośnikach danych oraz w formie pisemnej.

Obowiązki wykonawcy prac polegających na usuwaniu wyrobów azbestowych

Obowiązki wykonawcy prac polegających na usuwaniu wyrobów azbestowych wynikają z:

1. *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach* w zakresie uzyskiwania odpowiednich decyzji administracyjnych oraz transportu i gospodarki odpadami zawierającymi azbest,

2. *rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest* (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z późn. zm.).

Wytwórca odpadów, który prowadzi działalność polegającą na świadczeniu usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, konserwacji i napraw, a także przetwarzania odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych, jest obowiązany do uzyskania decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami. Natomiast wytwórca odpadów, który jednocześnie prowadzi działalność w zakresie rozbiórki i remontów obiektów, w wyniku której powstają odpady zawierające azbest i który przetwarza te odpady w urządzeniach przewoźnych, jest obowiązany do uzyskania jednej decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami, obejmującej odpady powstające w wyniku rozbiórki i remontów oraz odpady powstałe w wyniku eksploatacji urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest.

Wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, zobowiązany jest ponadto do przeszkolenia przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników, osób kierujących lub nadzorujących prace w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczeniu i usuwaniu tych wyrobów oraz przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania, posiadania niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego oraz opracowania przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:

- a) identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,
- b) informacje o metodach wykonywania planowanych prac,
- c) zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu,
- d) ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza.

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca prac obowiązany jest do:

1. izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska,

2. ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska,

3. umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem”; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: „Uwaga! Zagrożenie azbestem – krokidolitem”,

4. zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska,

5. zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,

6. codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro,

7. izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit,

8. stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu, przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń,

9. zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac.

Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest powinny być prowadzone w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska. Po wykonaniu prac, wykonawca ma obowiązek złożenia właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych. Oświadczenie to powinno być przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

Do transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest stosuje się przepisy o przewozie towarów niebezpiecznych. Wyroby i odpady zawierające azbest powinny zostać odpowiednio oznakowane, a transport wyrobów i odpadów zawierających azbest, należy wykonać w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska. Przed załadowaniem przygotowanych odpadów zawierających azbest środek transportu powinien być oczyszczony z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań w trakcie transportu. Ładunek odpadów zawierających azbest powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu.

Składowanie odpadów zawierających azbest

Odpady zawierające azbest powinny być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne albo na podziemnych składowiskach odpadów niebezpiecznych.

Składowiska odpadów niebezpiecznych lub wydzielone części na terenie składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów niebezpiecznych, pochodzących z budowy, remontu i rozbiórki obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, wymienionych w katalogu odpadów, oznaczonych kodami: 17 06 01* materiały izolacyjne zawierające azbest lub 17 06 05* materiały konstrukcyjne zawierające azbest, powinny być budowane w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się. Odpady składowane są w opakowaniu, w którym zostały dostarczone na składowisko odpadów. Każdorazowo po umieszczeniu odpadów na składowisku odpadów ich powierzchnię zabezpiecza się przed emisją pyłów przez przykrycie izolacją syntetyczną lub warstwą ziemi. Na składowisku odpadów lub kwaterze nie prowadzi się robót mogących powodować uwolnienie włókien. Składowanie odpadów należy zakończyć na poziomie 2 m poniżej poziomu terenu otoczenia, a następnie składowisko odpadów powinno zostać wypełnione ziemią do poziomu terenu.

3. Inwentaryzacja wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Sławno

Ogólna charakterystyka Gminy Sławno

Gmina Sławno położona jest w zachodniej części województwa łódzkiego, w powiecie opoczyńskim. Położona jest w obrębie mezoregionu Wzgórza Opoczyńskie, makroregionu Wyżyna Podborska, podpowincji Wyżyna Małopolska, prowincji Wyżyny Polskie.

Administracyjnie Gmina podzielona jest na 33 sołectwa. Od wschodu graniczy z Gminą Opoczno, od południa z Gminami Paradyż oraz Białaczów, od zachodu z Gminą Mniszków, od północy zaś z Gminami Tomaszów Mazowiecki oraz Inowłódz.

Gmina Sławno zajmuje powierzchnię 12.931 ha (129 km²) i zamieszkuje ją 7.366 osób, w tym 3.678 mężczyzn i 3.688 kobiet.

Największą powierzchnię w ramach terenu gminy zajmują użytki rolne, które stanowią 73,6%, w tym grunty orne zajmują 78%. Lasy zajmują na terenie gminy powierzchnię 2.379 ha, co stanowi 16,8% całości terenu, lesistość wynosi 18,4%. Lasy gminne porasta przede wszystkim sosna i sosna z modrzewiem. Występuje w nich także dąb, klon, jawor, wiąz, jesion, brzoza i olcha

W północnej części gminy znajduje się fragment otuliny Spalskiego Parku Krajobrazowego.

Na terenie gminy jest 35 pomników przyrody – drzew odznaczających się szczególnymi walorami przyrodniczymi. W miejscowości Prymusowa Wola znajduje się 31 pomników przyrody (ustanowionych Rozporządzeniem Nr 4/96 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 4 listopada 1996 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody, Dz.U. Woj. Piotrkowskiego Nr 21, poz. 75), a pozostałe 4 pomniki przyrody (ustanowione Zarządzeniem Nr 45/87 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 15 grudnia 1987 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody, Dz.U. Woj. Piotrkowskiego Nr 17, poz. 177) zlokalizowane są w miejscowości Sługocice przy trasie Tomaszów Mazowiecki – Opoczno.

Zgodnie z danymi GUS z 2010 r. na terenie gminy funkcjonuje 305 podmiotów gospodarczych, w tym w sektorze publicznym 16, a w sektorze prywatnym 289. W ramach sektora prywatnego najczęściej podmiotów, bo aż 240 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, w Gminie działa 14 spółek handlowych, 3 spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, 1 spółdzielnia, 16 stowarzyszeń i organizacji społecznych

Najwięcej podmiotów prowadzi działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, napraw pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, a także w sekcji przetwórstwa przemysłowego i w sekcji budownictwa. Ponieważ na terenie Gminy występują udokumentowane obszary występowania surowców mineralnych, przewiduje się, że rozwój gminy będzie zmierzał w kierunku gminy o charakterze przemysłowo-rolniczym z rozwiniętym przemysłem wydobywczym i przetwórstwem minerałów.

Według danych GUS sieć wodociągowa na terenie gminy wynosi 118,6 km i korzystają z niej 5.732 osoby – 77,8% ogółu mieszkańców. Na obszarze gminy brak jest systemów kanalizacji sanitarnej.

Gmina Sławno leży w zasięgu regionu opoczyńskiego cechującego się bogatą kulturą ludową i dużą atrakcyjnością etnograficzną. Działa tu wiele zespołów folklorystycznych. Tereny te znane są w kraju jako jeden z najciekawszych regionów etnograficznych. Przetrwowało tu dawne budownictwo mieszkalne i gospodarskie, tu rozwija się sztuka ludowa, zwłaszcza tkactwo, hafciarstwo, wycinankarstwo, pisankarstwo i nadal noszony jest ludowy strój kobiecy.

Metodyka przeprowadzenia inwentaryzacji

W ramach opracowania *Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno* przeprowadzona została inwentaryzacja obiektów budowlanych, w których są wykorzystywane wyroby azbestowo-cementowe. Inwentaryzacją nie zostały objęte wyroby zawierające azbest z klasy I (wyroby miękkie).

Inwentaryzacja została przeprowadzona w trakcie wizyt terenowych z wykorzystaniem podkładów mapowych. Zadaniem inspektorów terenowych było zaznaczenie na wydruku obiektów, które są pokryte płytami azbestowo-cementowymi. Adresy budynków (tam gdzie to było możliwe), w których wykorzystywane są wyroby azbestowo-cementowe, pozyskane zostały w terenie przez inspektorów terenowych.

W trakcie prac terenowych inspektorzy zgromadzili następujące dane dla każdego z obiektów pokrytych płytami azbestowo-cementowymi.

1. adres obiektu,
2. typ płyt azbestowo-cementowych, stanowiących pokrycie dachowe bądź elewację obiektów,
3. stopień nachylenia dachu spośród 2 następujących: płaski i skośny,
4. stan płyt azbestowo-cementowych (stopień pilności oceniony wizualnie),
5. funkcja budynku,
6. inne informacje.

Stan płyt azbestowo-cementowych został oceniony, z uwzględnieniem zapisów *rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest* (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z późn. zm.), na podstawie oceny punktowej podanych niżej parametrów:

- a) sposobu zastosowania azbestu,
- b) struktury powierzchni wyrobu z azbestem,
- c) możliwości uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem,
- d) miejsca usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych,

e) wykorzystania miejsca /obiektu /urządzenia budowlanego /instalacji przemysłowej.

Powyższa ocena ma charakter uznaniowy i subiektywny. Nie zdejmuje ona z właścicieli nieruchomości obowiązku dokonania oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest. Obowiązki właściciela nieruchomości, zawierającej azbest, zostały opisane w punkcie 2 *Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest*.

Powierzchnia dachu pokrytego płytami azbestowo-cementowymi została obliczona w oprogramowaniu geoinformatycznym na podstawie obrysu podstawy budynku z uwzględnieniem informacji o stopniu nachylenia dachu. Analogicznie obliczana była powierzchnia elewacji na podstawie informacji o wysokości budynków, pozyskanych w trakcie prac terenowych. Szacunkowy błąd statystyczny przeliczenia powierzchni dachów i elewacji pokrytych płytami azbestowo-cementowymi może wynosić $\pm 10\%$.

W wyniku przeprowadzonych prac terenowych, kameralnych i z uwzględnieniem materiałów pozyskanych z Urzędu Gminy w Sławnie została opracowana baza danych zawierająca następujące dane:

1. nazwy ulic,
2. numery porządkowe budynków,
3. typ płyt azbestowo-cementowych w odniesieniu do pojedynczego budynku,
4. stopień nachylenia dachu w odniesieniu do pojedynczego budynku,
5. stan płyt azbestowo-cementowych (stopień pilności usunięcia) w odniesieniu do pojedynczego budynku,
6. funkcja budynku w odniesieniu do pojedynczego budynku,
7. powierzchnie dachu / elewacji z płyt azbestowo-cementowych,
8. uwagi.

Wyniki prac inwentaryzacyjnych zostały zgromadzone w formie tabeli Excel.

Analiza wyników inwentaryzacji wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy Sławno

Analizie zostały poddane wyniki inwentaryzacji własnej oraz inne informacje zgromadzone w trakcie opracowania *Programu*.

W dalszych analizach wykorzystano klasyfikację wyrobów i odpadów powstających z wyrobów, jednostki miary i przeliczniki przyjęte w bazie azbestowej (narzędziu do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, prowadzonym przez Ministerstwo Gospodarki).

Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachowe obiektów budowlanych

Na podstawie danych zgromadzonych podczas inwentaryzacji oszacowano, iż powierzchnia pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych wynosi 703.873 m², a pokrycia azbestowo-cementowe wykonane są z płyt płaskich i falistych. Zgromadzono informacje dotyczące osób fizycznych i prawnych.

Tabela nr 1 *Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachowe obiektów budowlanych*

Lp	Typ	Kod wyrobu	Powierzchnia [m ²]	Masa [Mg]
1	płyty azbestowo-cementowe prasowane typu karo	W01	5 754	63
2	płyty azbestowo-cementowe faliste	W02	698 119	7 679
	Razem		703 873	7 742

Zinwentaryzowane płyty azbestowo-cementowe faliste stanowią ponad 99% łącznej powierzchni płyt azbestowych na terenie Gminy Sławno, podczas gdy płyty płaskie stanowią niecały 1%. Łącznie spisanych zostało 7.742 Mg płyt stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych.

Szczegółowe zestawienie otrzymanych wyników inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest zostały przedstawione w załączniku nr 7 do *Programu*.

Płyty azbestowo-cementowe w elewacjach budynków

Na podstawie wykonanej inwentaryzacji stwierdzono, że w elewacjach budynków mieszkalnych, gospodarczych, przemysłowych i innych, zastosowano 123 m² płyt azbestowo-cementowych falistych.

Tabela nr 2 Płyty azbestowo-cementowe w elewacjach budynków

Lp	Miejsce występowania	Kod wyrobu	Powierzchnia [m ²]	Masa [Mg]
1	elewacje z płyt azbestowo-cementowych płaskich	W01	0	0
2	elewacje z płyt azbestowo-cementowych falistych	W02	123	1
	Razem		123	1

W elewacjach budynków mieszkalnych wykorzystanych zostało 1 Mg falistych płyt azbestowych.

Rury i złącza azbestowo-cementowe w sieciach

Rury i złącza azbestowe wykorzystywane są w gminnej sieci wodociągowej. Według danych przekazanych przez Urząd Gminy w Sławnie w wodociągach gminnych jest 2 km rur azbestowo-cementowych, stanowiących elementy sieci nieczynnego wodociągu w miejscowości Sepno-Radonia.

Tabela nr 3 Rury azbestowo-cementowe wykorzystywane w gminnej sieci wodociągowej

Lp	Miejsce występowania	Kod wyrobu	Ilość [mb]	Masa [Mg]
1	Rury i złącza azbestowo-cementowe do usunięcia	W03.1	0	0
2	Rury i złącza azbestowo-cementowe do pozostawienia w ziemi	W03.2	2 000	80
	Razem		2 000	80

Rury i złącza azbestowo-cementowe do pozostawienia w ziemi to elementy wyłączonych z użytkowania instalacji wodociągowych, których usytuowanie nie naraża na kontakt z azbestem przy czynnościach obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych. 80 Mg rur azbestowo-cementowych wykorzystywanych w gminnej sieci wodociągowej zostało przeznaczone do pozostawienia w ziemi.

Drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest

Na terenie Gminy Sławno nie ma dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest.

Rozmieszczenie przestrzenne płyt azbestowo-cementowych, stanowiących pokrycia dachów i elewacji obiektów budowlanych

Na terenie gminy zostało zidentyfikowanych 4.799 budynków mieszkalnych, gospodarczych, produkcyjnych i innych, w których wykorzystywane są płyty azbestowo-cementowe jako pokrycia dachowe oraz elementy konstrukcyjne obiektów. Strukturę rozmieszczenia płyt azbestowo-cementowych w podziale na poszczególne miejscowości Gminy Sławno przedstawiono w tabeli nr 4.

Tabela nr 4 Wyniki inwentaryzacji dachów i elewacji z płyt azbestowo-cementowych w podziale na miejscowości Gminy Sławno

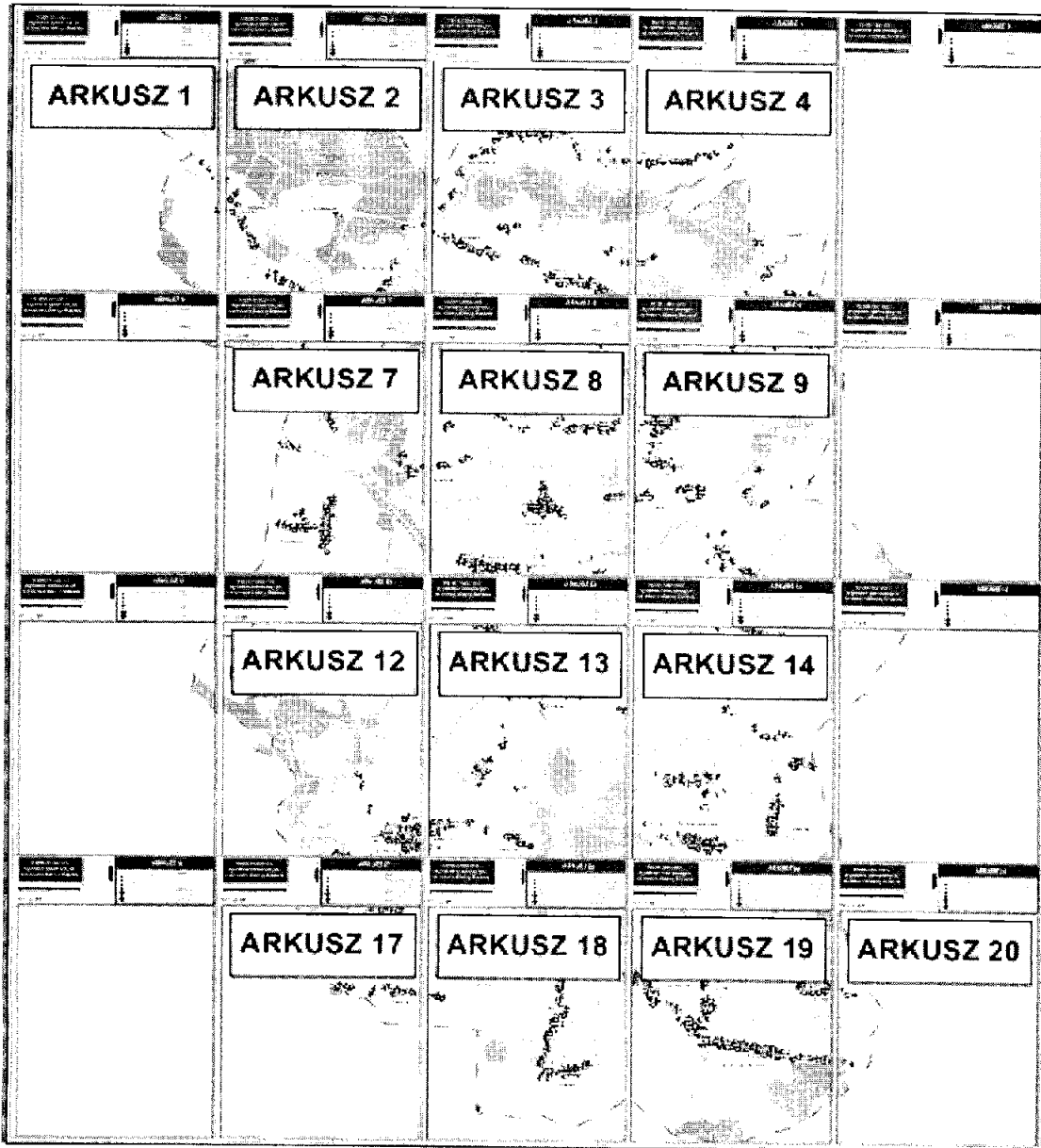
Lp	Miejscowość	Liczba obiektów	Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych [w m ²]	Masa płyt azbestowo-cement. [w Mg]
1	Antoninów	141	21 906	241
2	Antoniówka	170	24 235	267
3	Bratków	109	15 495	171
4	Celestynów	46	5 283	58
5	Dąbrowa	86	13 127	144

6	Dąbrówka	116	18 795	207
7	Gawrony	340	50 861	558
8	Grażowice	101	19 894	219
9	Grudzeń-Kolonia	65	7 936	87
10	Grudzeń-Las	47	4 752	52
11	Józefów	66	10 424	115
12	Kamień	201	26 472	291
13	Kamilówka	40	6 003	66
14	Kozenin	226	37 268	410
15	Kunice	353	49 987	550
16	Ludwinów	43	6 683	74
17	Olszewice	10	899	10
18	Olszowiec	236	31 034	341
19	Ostrożna	134	22 341	246
20	Owadów	77	11 345	125
21	Popławy	87	12 895	142
22	Prymusowa Wola	211	35 780	394
23	Psary	185	29 431	324
24	Sepno-Radonia	111	11 036	121
25	Sławno	193	28 678	315
26	Sławno-Kolonia	103	17 891	197
27	Szadkowice	119	14 860	163
28	Tomaszówek	135	16 614	183
29	Trojanów	70	9 109	100
30	Unewel	111	10 438	115
31	Wincentynów	131	17 207	189
32	Wygnanów	229	35 644	392
33	Zachorzów	239	39 036	429
34	Zachorzów - Kolonia	268	40 637	447
	Razem	4 799	703 996	7 743

Najwięcej obiektów budowlanych, w których wykorzystywane są wyroby zawierające azbest jako pokrycia dachowe i elewacyjne, znajduje się w miejscowościach: Kunice (353), Gawrony (340) i Zachorzów-Kolonia (268). Stanowią one 20% łącznej liczby zinwentaryzowanych obiektów. Najmniej obiektów budowlanych, w których pokrycia dachowe wykonane są z płyt azbestowych, znajduje się w miejscowościach: Grudzeń-Las (47), Celestynów (46), Ludwinów (43), Kamilówka (40) i Olszewice (10).

Na podstawie inwentaryzacji przeprowadzonej w trakcie wizyt terenowych została opracowana baza danych. Umożliwiła ona przygotowanie szczegółowej mapy rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Sławno.

Mapa nr 1 *Szczegółowa mapa rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Sławno*



Rozmieszczenie wyróbów azbestowych na terenie Gminy Sławno

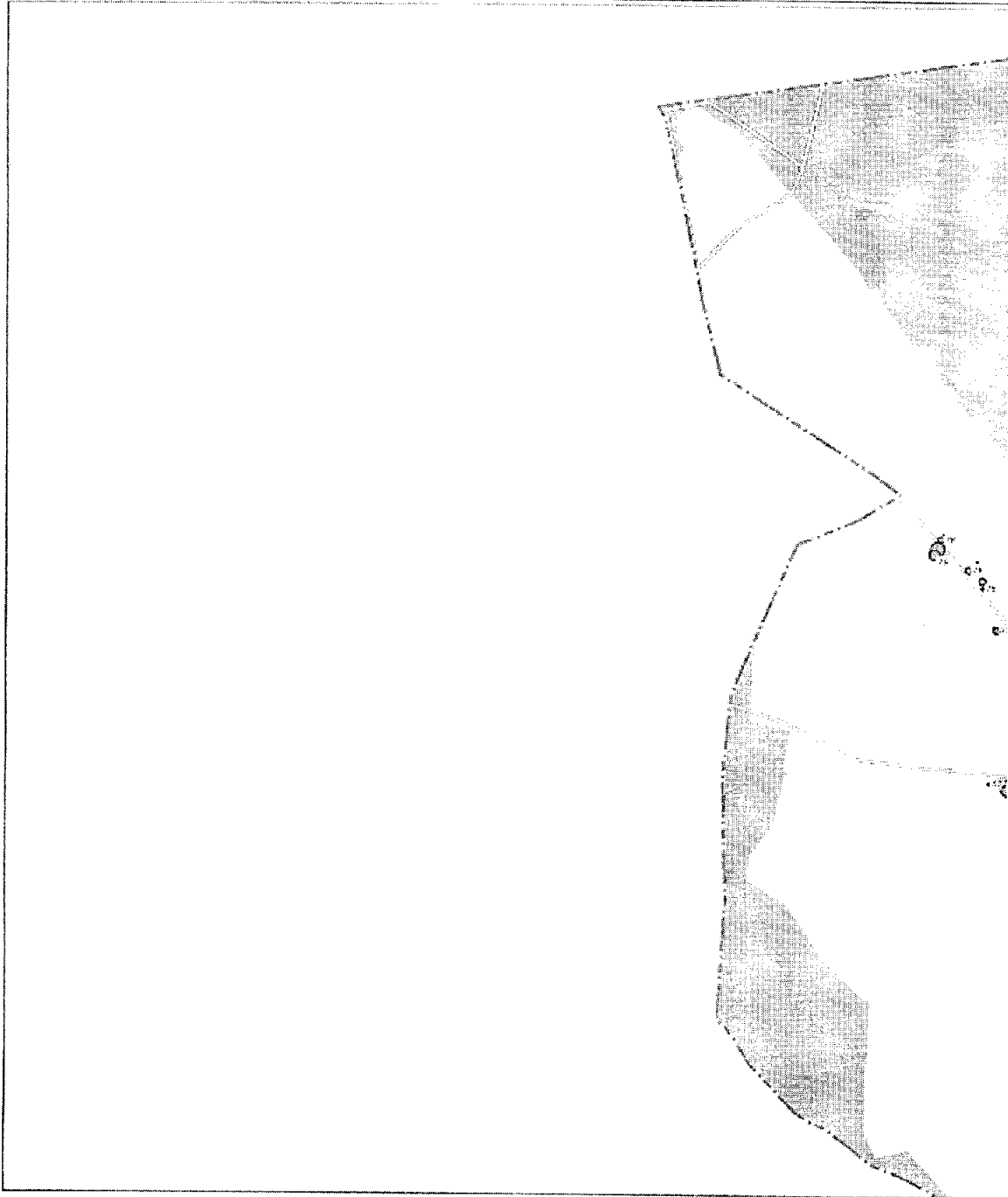
0 1 km

WOS 84
POLSKA



ARKUSZ 1

1000 wyróbów azbestowych w m ²		Lasy iglaste
• 0-45		Lasy mieszane
+ 45 - 90		Lasy św. szło
● 90 - 140		Granice obrotów
○ 140 - 185		Granice Gminy
⊙ 185 - 245		Drugi
⊗ > 245		Cesti



**Rozmieszczenie
wzrobów azbestowych
na terenie Gminy Sławno**

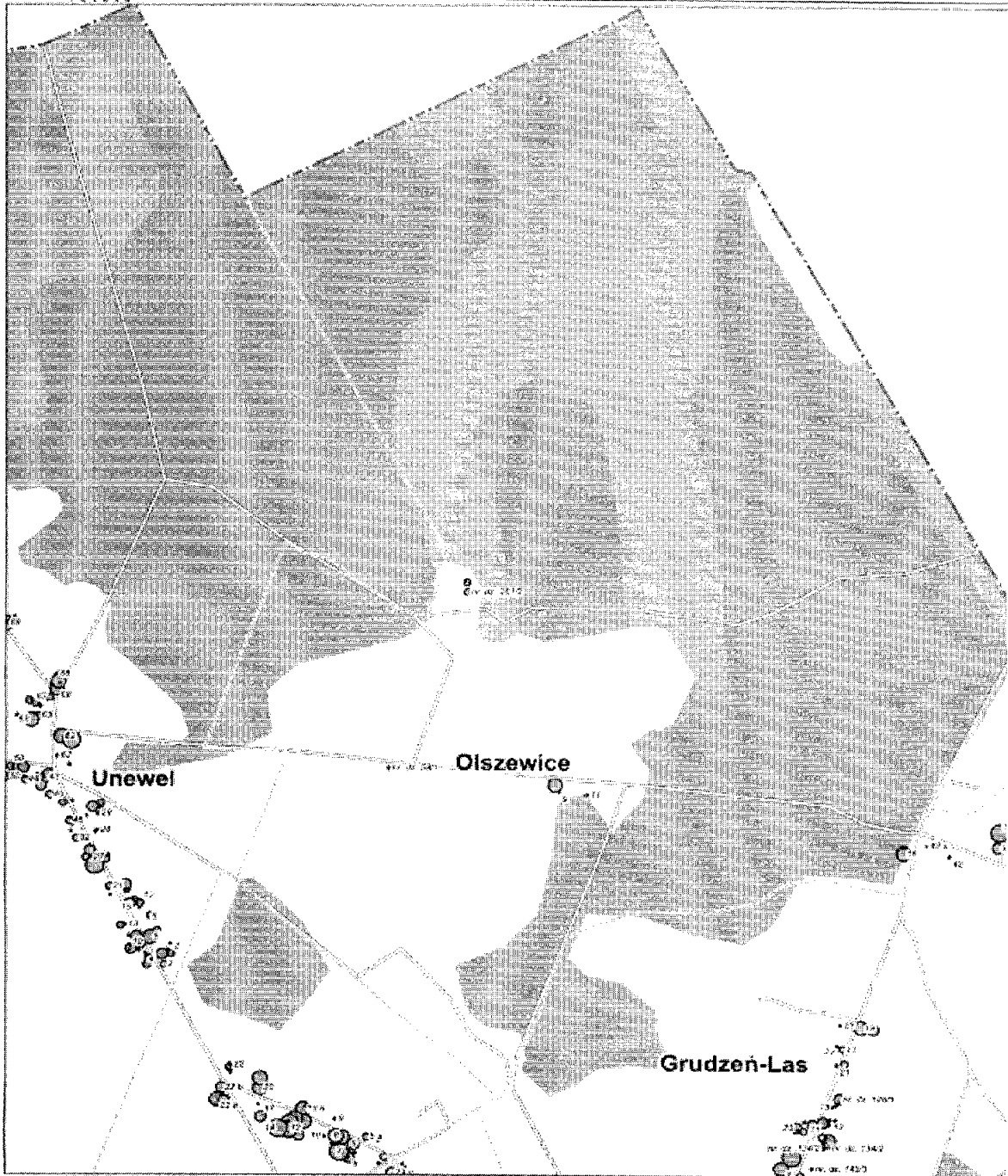
0 1 km

WOS 84
POLSKA

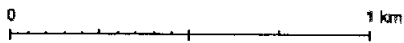
ARKUSZ 2



- | | | | |
|---|-----------|--|-----------------|
| • | < 45 | | Lasy iglaste |
| • | 45 - 90 | | Lasy mieszane |
| ○ | 90 - 140 | | Lasy słabozelne |
| ○ | 140 - 185 | | Granice obrębów |
| ○ | 185 - 245 | | Granice Gminy |
| ○ | > 245 | | Drogi |
| | | | Okresy |



**Rozmieszczenie
wyrubów azbestowych
na terenie Gminy Sławno**

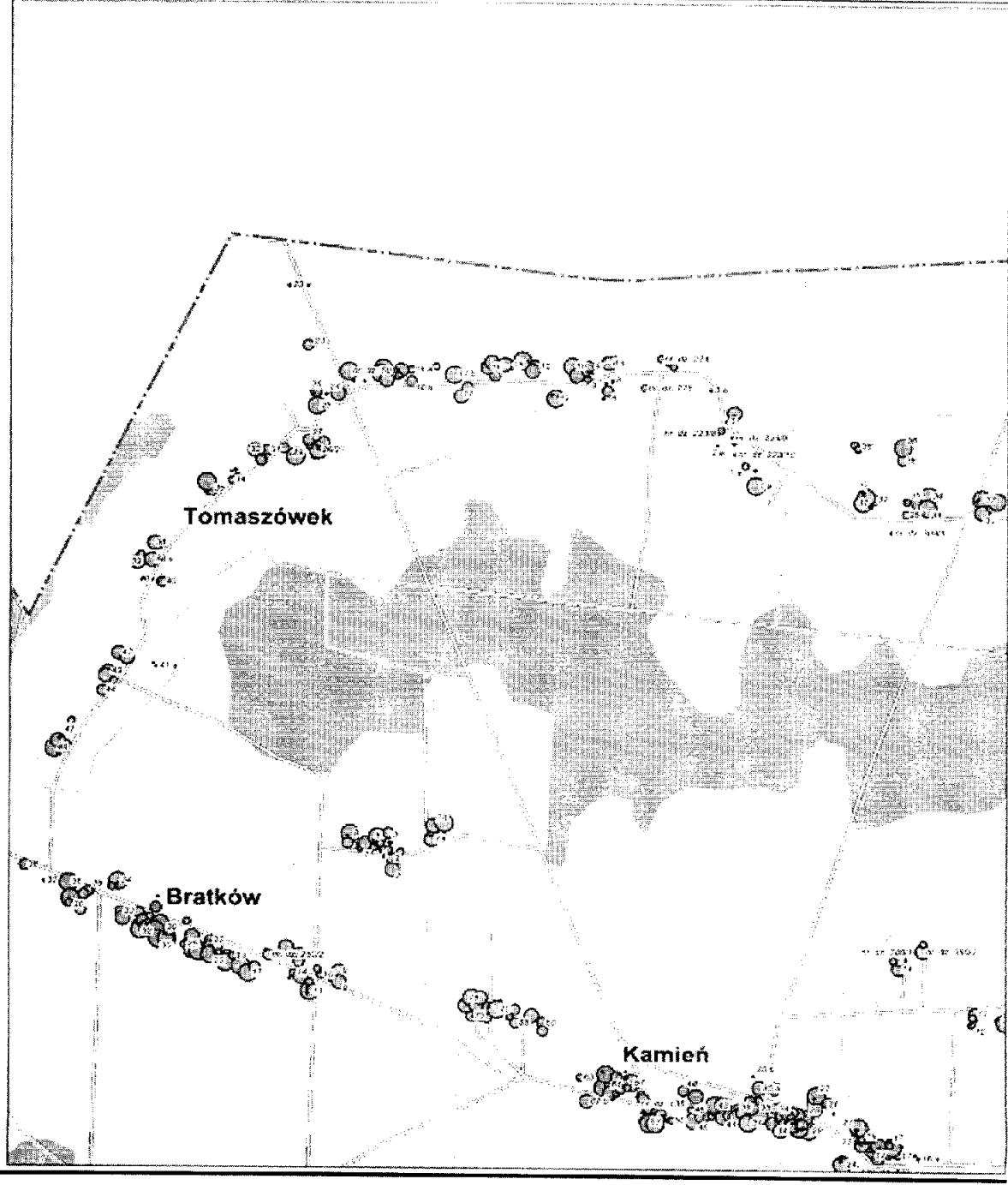


WGS 84



ARKUSZ 3

liczba wyrubów azbestowych w m ²	Lasy gęste Lasy mieszane Lasy ścięte Granice obrębów Granice Gminy Drogi Ciepły
• < 45	
• 45 - 90	
• 90 - 140	
• 140 - 185	
• 185 - 245	
• > 245	



**Rozmieszczenie
wytrobów azbestowych
na terenie Gminy Sławno**

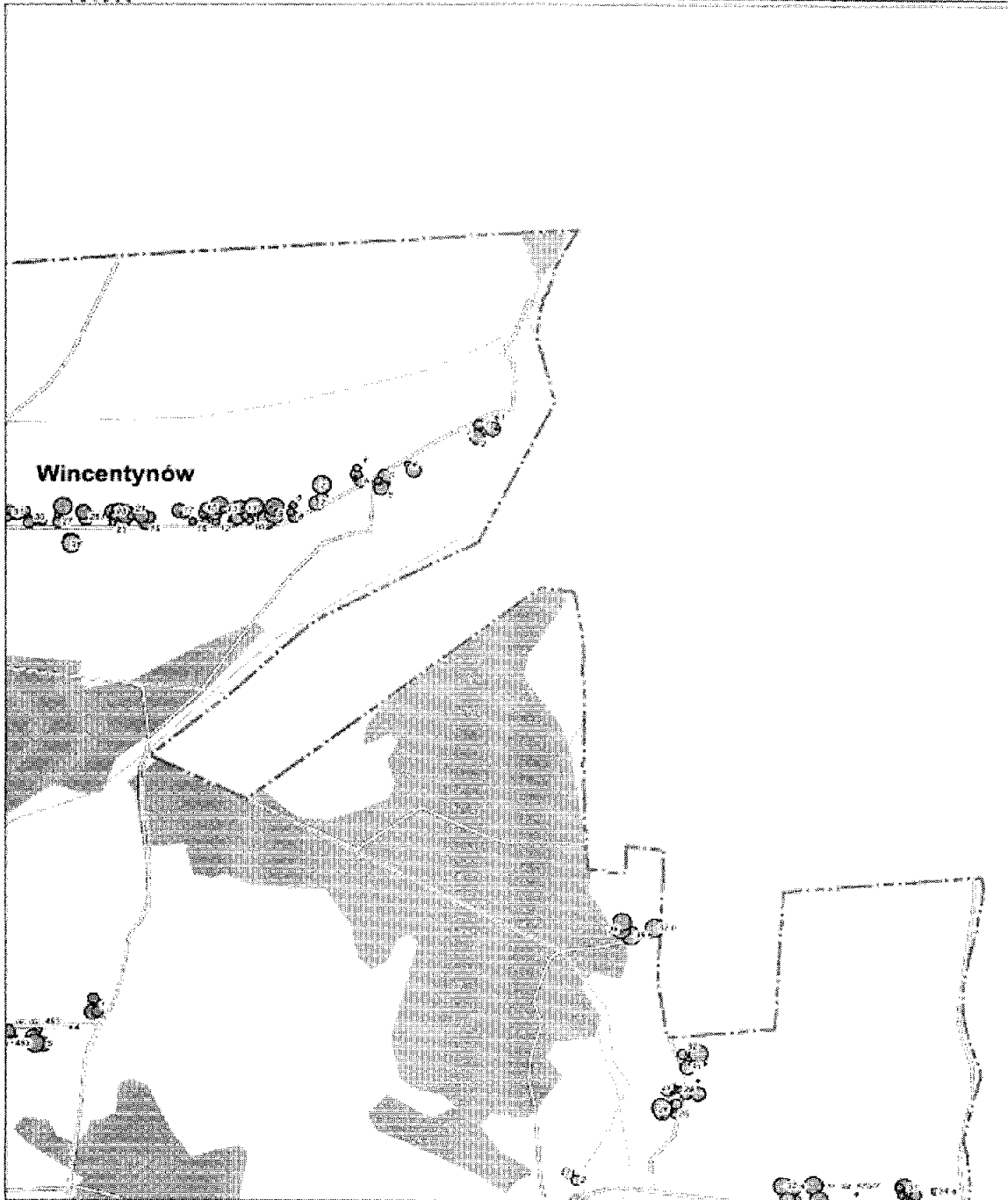
0 1 km



ARKUSZ 4

•	< 45		Lasy gałowe
•	45 - 90		Lasy mieszane
•	90 - 140		Lasy liściaste
○	140 - 185	- - -	Granice ulągbów
○	185 - 245	— — —	Granica Gminy
○	> 245	— — —	Drugi
		— — —	Cieki

WGS 84
POLSKA



**Rozmieszczenie
wzrostów azbestowych
na terenie Gminy Sławno**

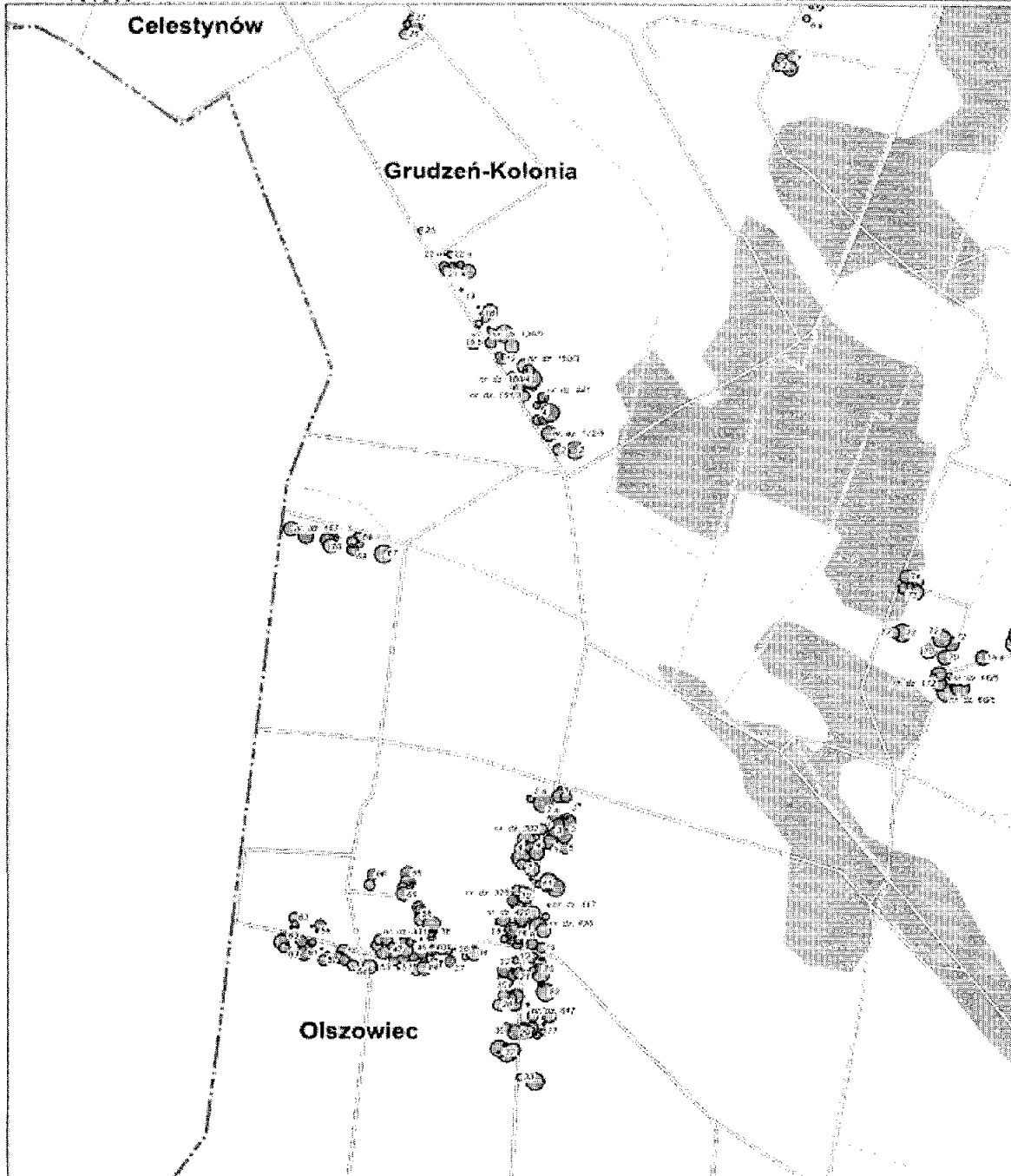
0 1 km

WOS 84
CELALIA



ARKUSZ 7

- | | |
|-------------|---------------------|
| • < 45 | ▨ Lasy iglaste |
| • 45 - 90 | ▨ Lasy mieszane |
| • 90 - 140 | ▨ Lasy liściaste |
| • 140 - 185 | --- Granice obrotów |
| • 185 - 245 | --- Granice Gminy |
| • > 245 | --- Drogi |
| | --- Ciek |



**Rozmieszczenie
wyrobów azbestowych
na terenie Gminy Ślawno**

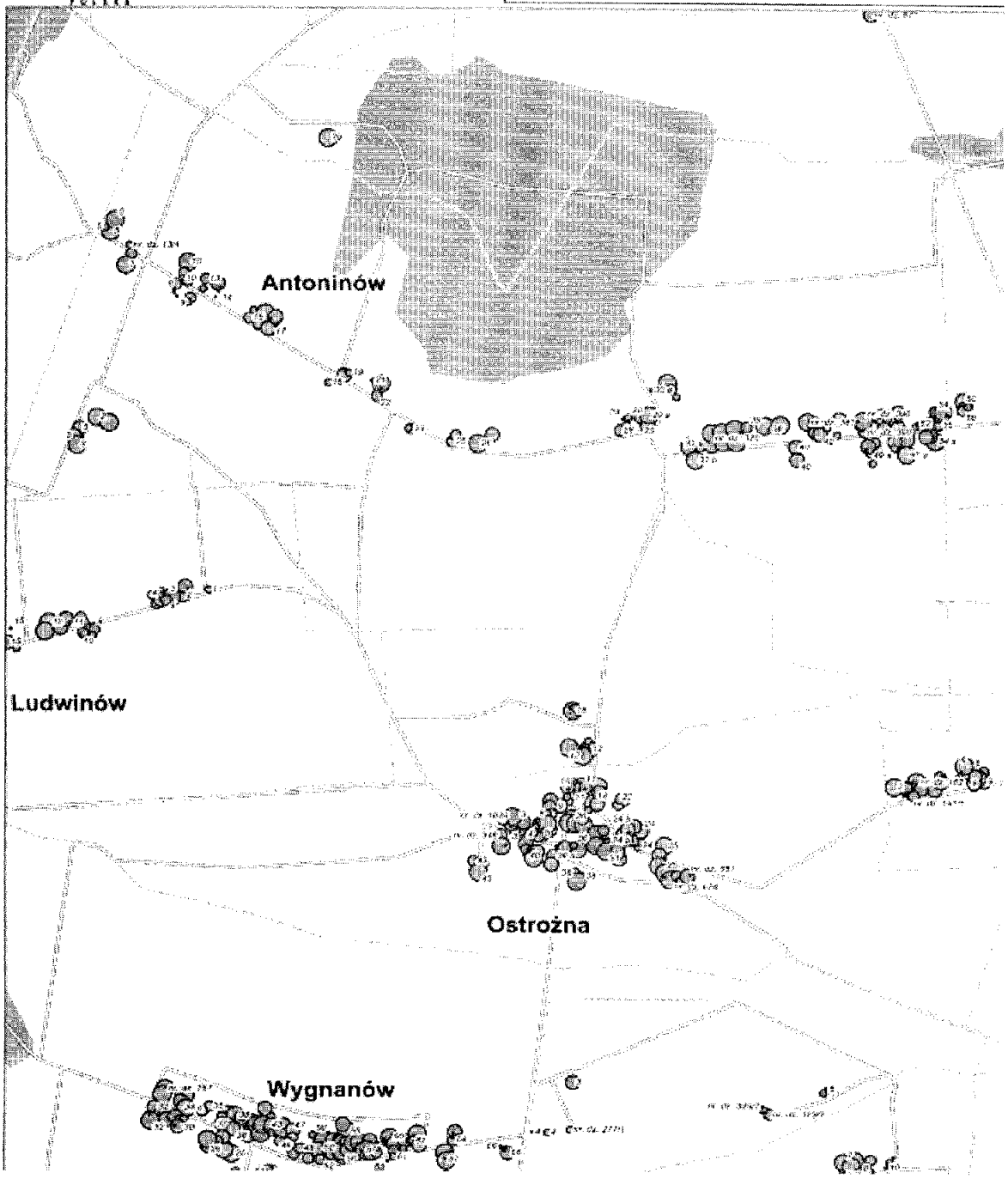
0 1 km



ARKUSZ 8

•	< 45		Lasy gałke
•	45 - 90		Lasy mieszane
•	90 - 140		Lasy świste
•	140 - 185		Granice ulębów
•	185 - 245		Granice Gminy
•	> 245		Drogi
			Geo

WGS 84



**Rozmieszczenie
wzrostów azbestowych
na terenie Gminy Sławno**

0 1 km

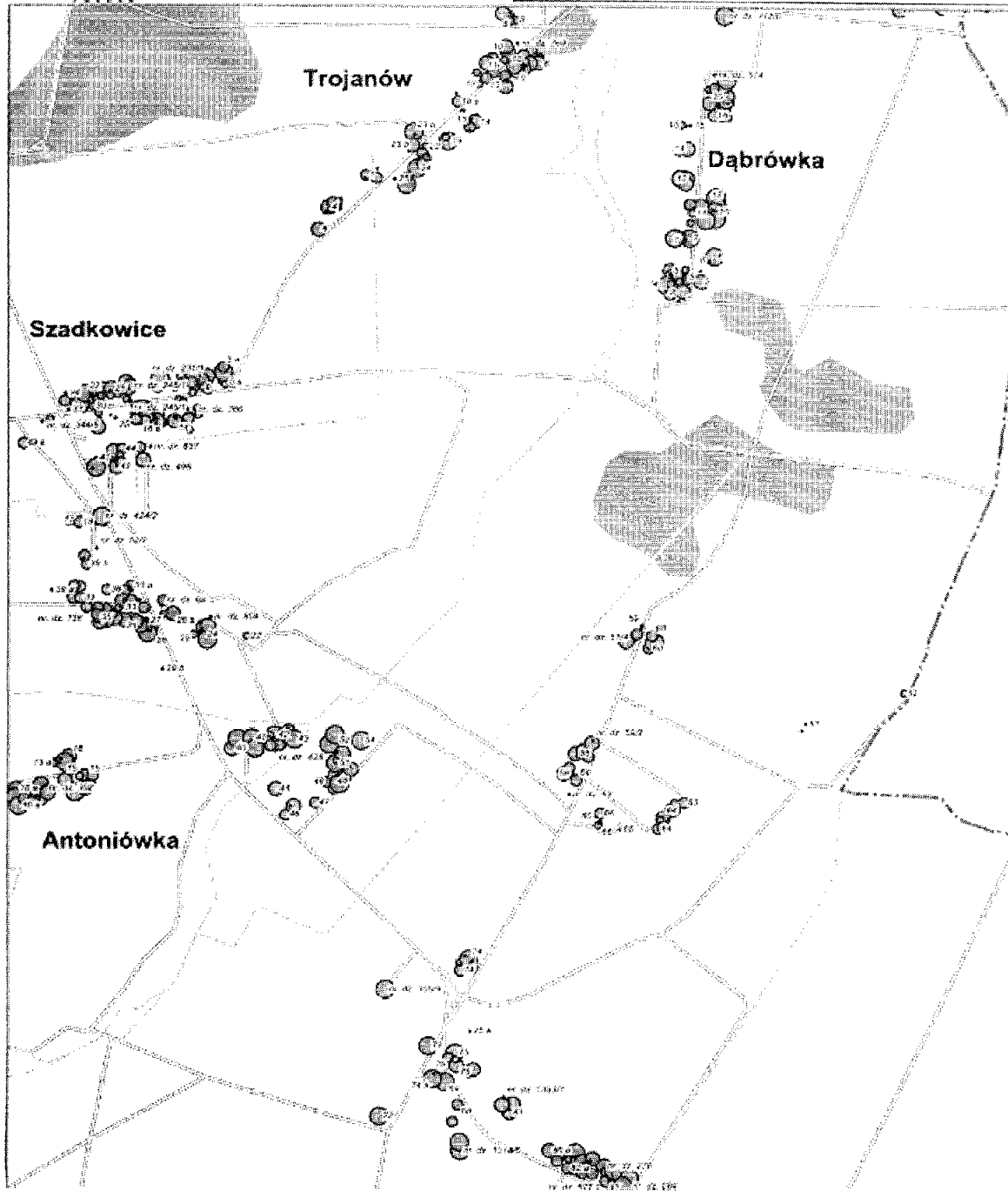
WOS 84

ARKUSZ 9

liczba wzrostów azbestowych w m2

- < 45
- 45 - 90
- 90 - 140
- 140 - 185
- 185 - 245
- > 245

- ▨ Lasy iglaste
- ▨ Lasy mieszane
- ▨ Lasy liściaste
- Granica obrotów
- Granica Gminy
- Drog
- Ciek



**Rozmieszczenie
wzrostów azbestowych
na terenie Gminy Sławno**

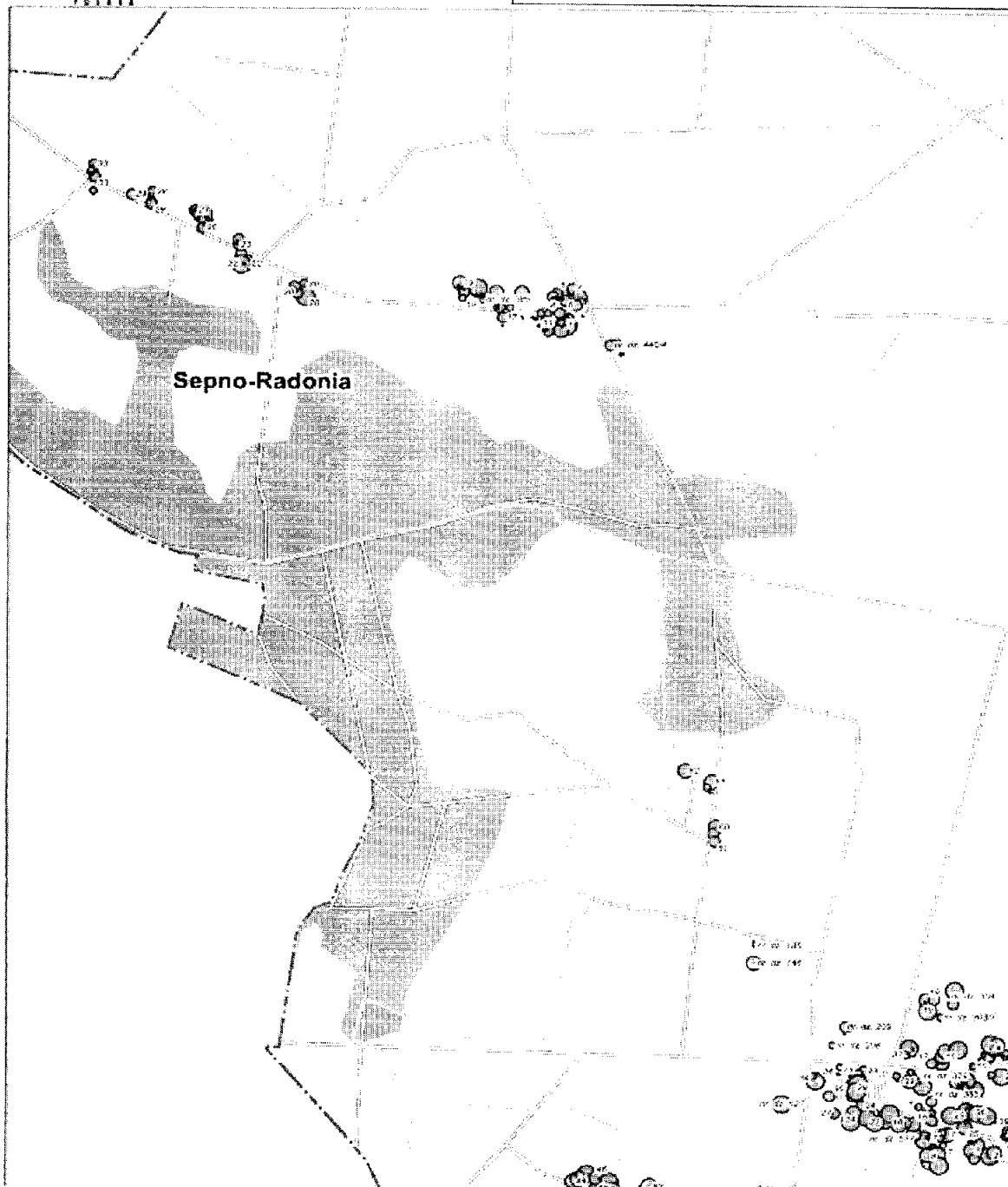
0 1 km

WOS 84

ARKUSZ 12



- | | | | |
|---|-----------|-----|------------------|
| • | < 45 | | Lasy iglaste |
| • | 45 - 90 | | Lasy mieszane |
| ○ | 90 - 140 | | Lasy św. jelskie |
| ○ | 140 - 185 | --- | Granice obrotów |
| ○ | 185 - 245 | --- | Granice Gminy |
| ○ | > 245 | — | Dróg |
| | | — | Okazi |



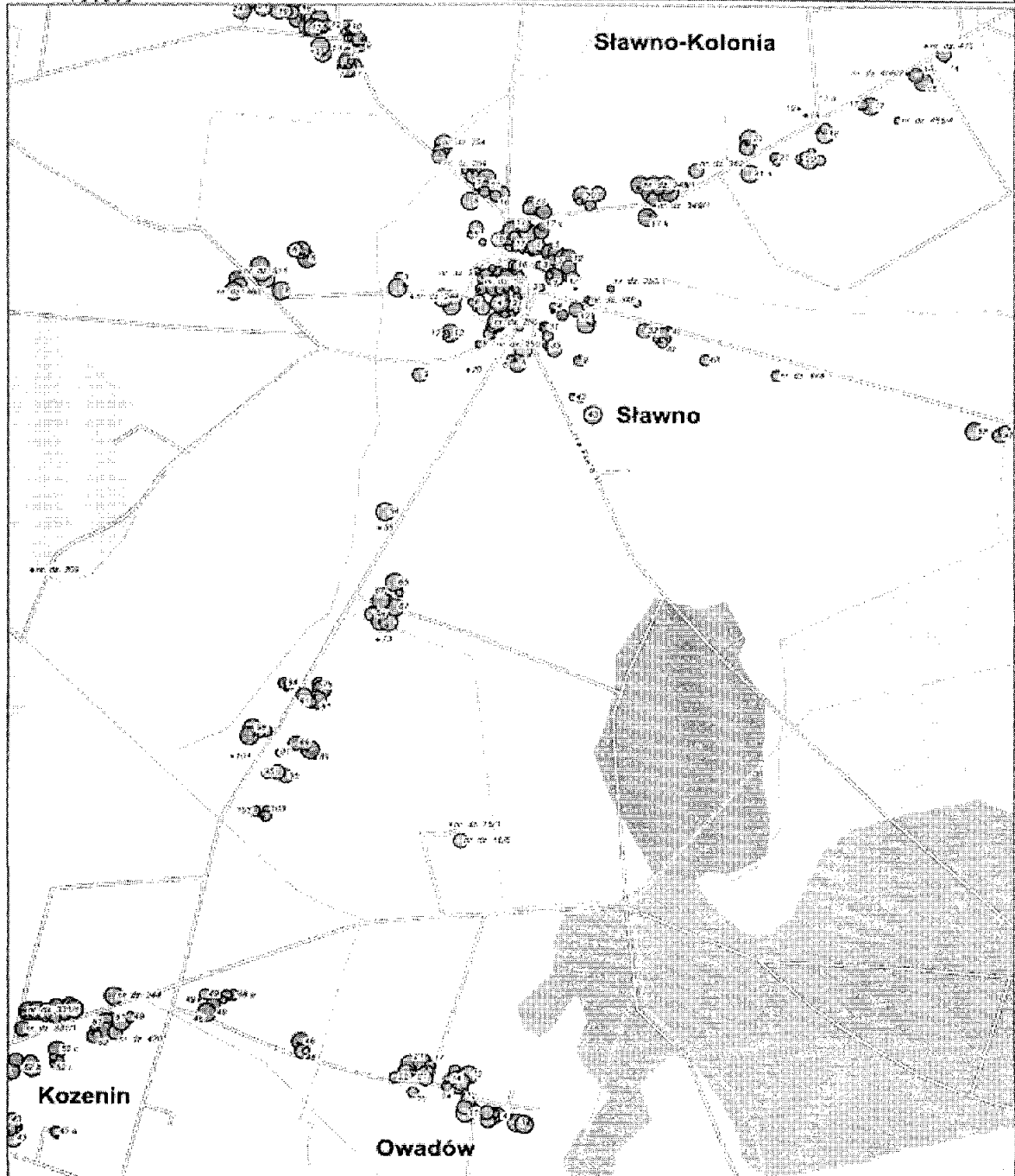
**Rozmieszczenie
wytrobów azbestowych
na terenie Gminy Sławno**

0 1 km

WOS 84

ARKUSZ 13

- | | | | |
|---|---|-----|----------------|
| • | liczba wyrobów azbestowych w m ² | | Lasy iglaste |
| • | < 45 | | Lasy mieszane |
| • | 45 - 90 | | Lasy liściaste |
| • | 90 - 140 | --- | Granice utębów |
| • | 140 - 185 | --- | Granice Gminy |
| • | 185 - 245 | --- | Drugi |
| • | > 245 | --- | Cieki |



**Rozmieszczenie
wytrobów azbestowych
na terenie Gminy Sławno**

0 1 km



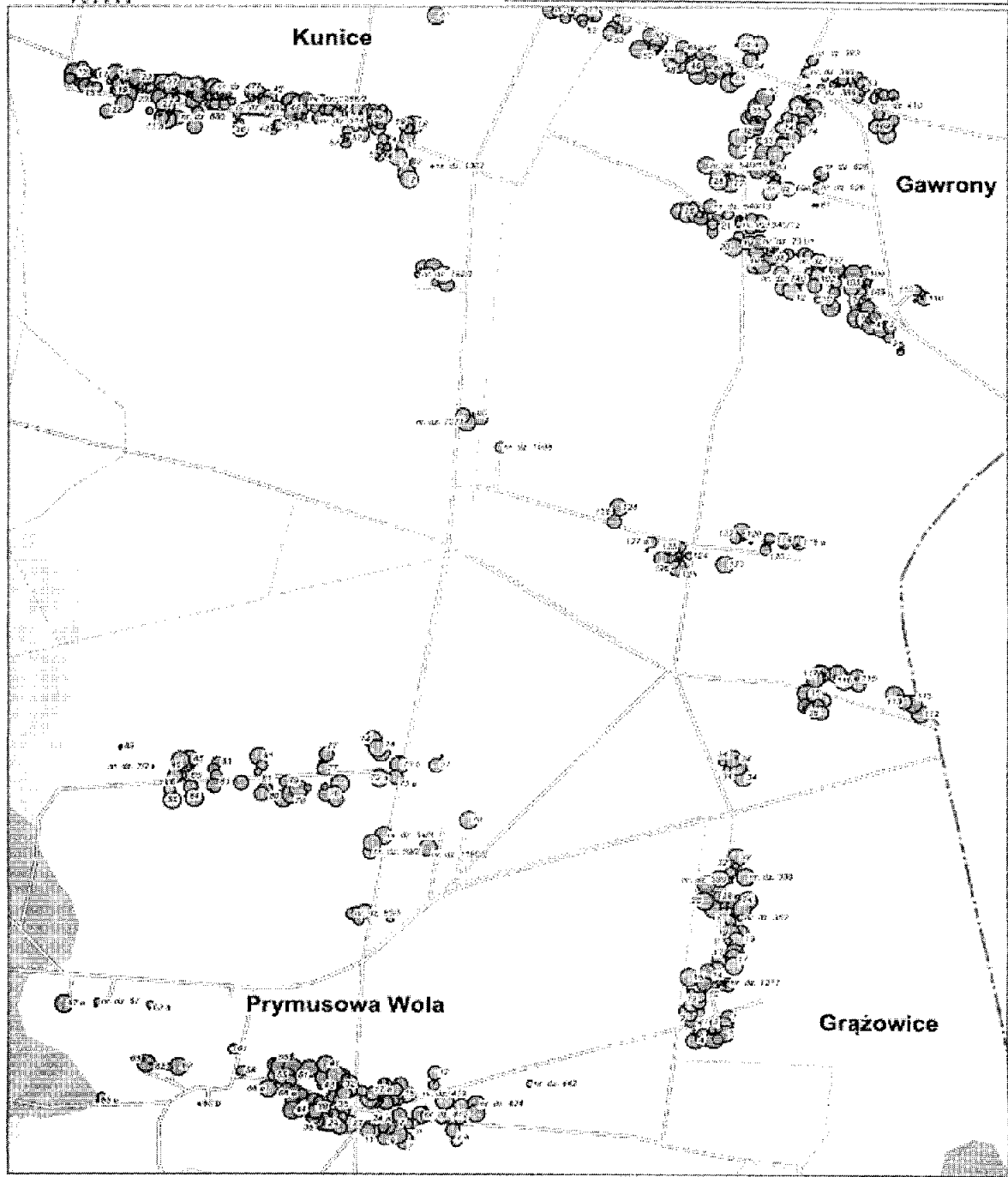
ARKUSZ 14

Ilość wyrobów azbestowych w m²

- < 45
- 45 - 90
- 90 - 140
- 140 - 185
- 185 - 245
- > 245

- ▨ Lasy iglaste
- ▨ Lasy mieszane
- ▨ Lasy liściaste
- Granice wyrobów
- Granice Gminy
- Drogi
- Czeki

WGS 84



Rozmieszczenie wzrobów azbestowych na terenie Gminy Sławno

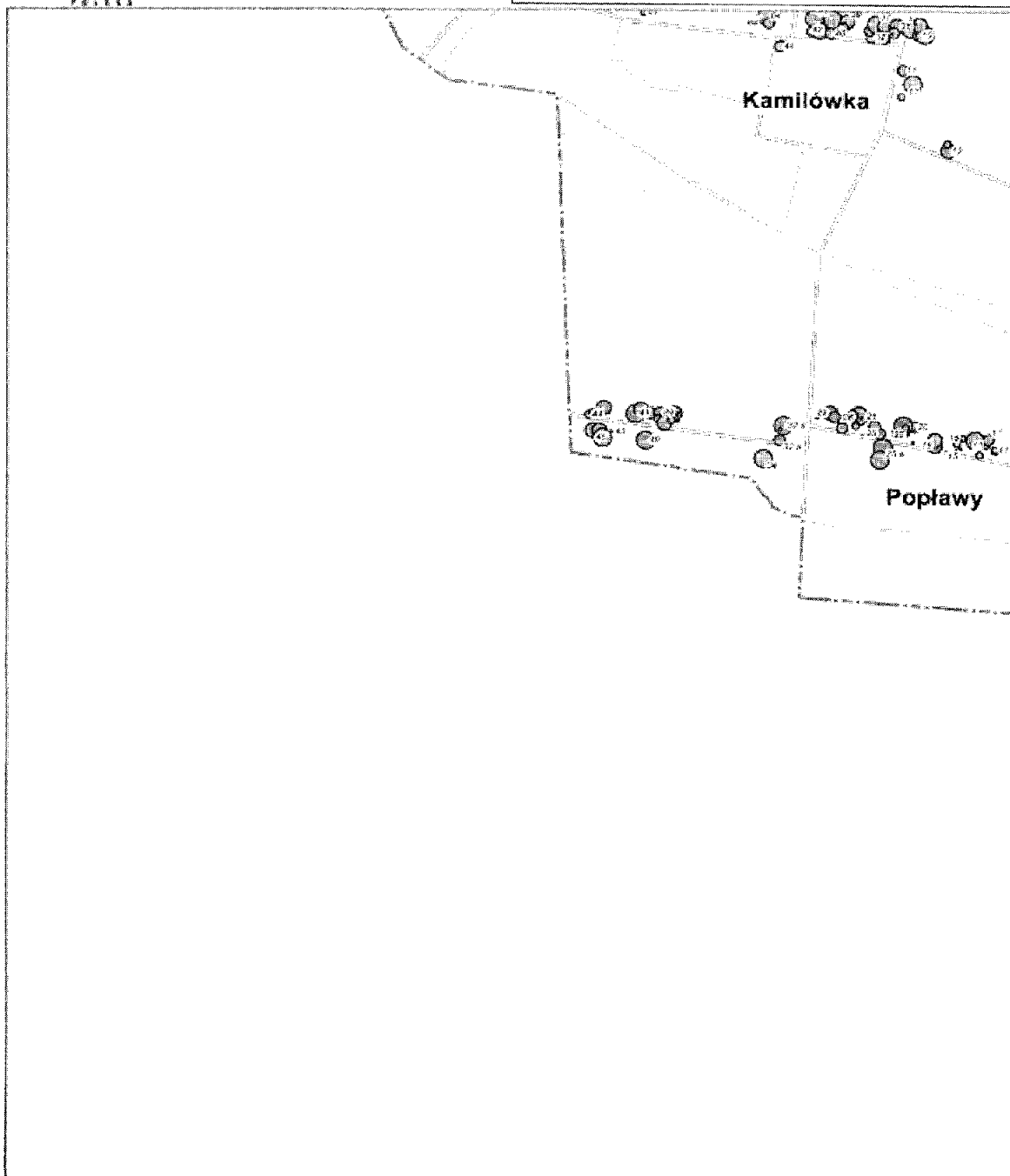
0 1 km

WGS 84
POLSKA



ARKUSZ 17

•	< 45		Lasy iglaste
•	45 - 90		Lasy nasazane
•	90 - 140		Lasy czyste
•	140 - 185		Granice ugrzbów
•	185 - 245		Granice Gminy
•	> 245		Drogi
			Czki



**Rozmieszczenie
wyrobów azbestowych
na terenie Gminy Sławno**

0 1 km

WOS 84
1:25 000



ARKUSZ 18

0-45	Lasy iglaste
45-90	Lasy mieszane
90-140	Lasy liściaste
140-185	Granice obrębów
185-245	Granice Gminy
245	Drugi
	Ciepł



**Rozmieszczenie
wytrobów azbestowych
na terenie Gminy Sławno**

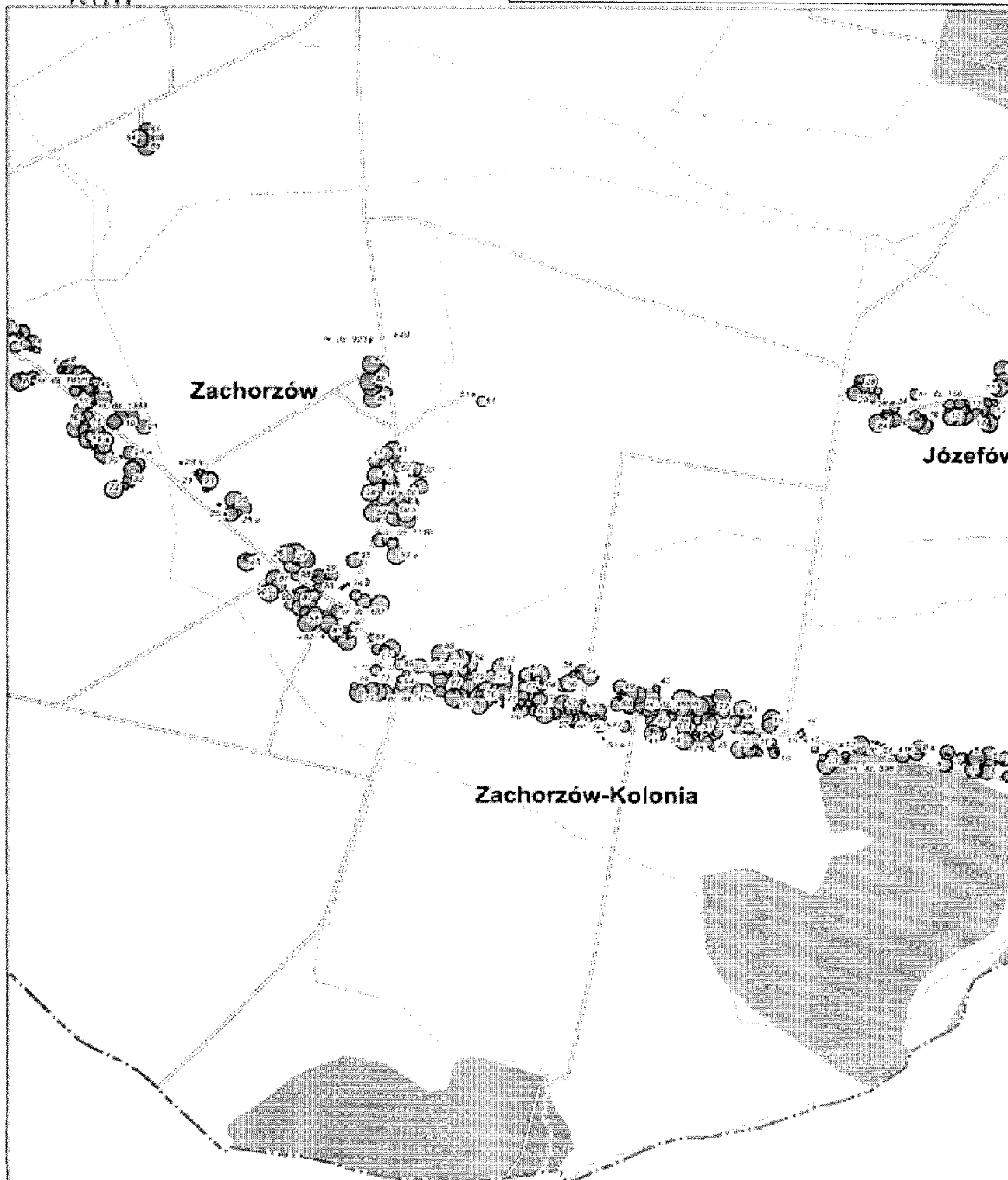
0 1 km

WGS 84
EPSG:31433



ARKUSZ 19

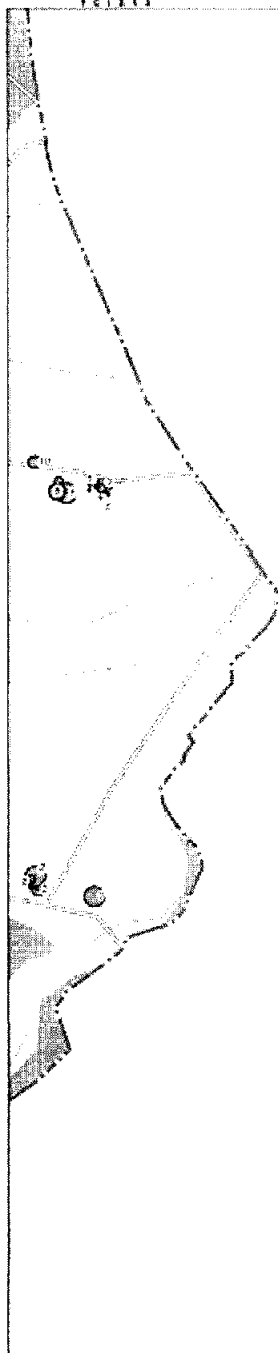
- | | | | |
|---|-----------|-----|-------------------|
| • | 0-45 | | Lasy iglaste |
| • | 45 - 90 | | Lasy mieszane |
| ○ | 90 - 140 | | Lasy liściaste |
| ○ | 140 - 185 | --- | Granica ubiegłych |
| ○ | 185 - 245 | --- | Granica Gminy |
| ○ | > 245 | --- | Drogi |
| | | --- | Cieki |



Rozmieszczenie wyrobów azbestowych na terenie Gminy Sławno

0 1 km

WGS 84



ARKUSZ 20



•	0-45	▨	Lasy gęste
•	45-90	▧	Lasy mieszcane
○	90-140	▩	Lasy iglaste
○	140-185	---	Granica obrębów
○	185-245	---	Granica Gminy
○	> 245	---	Drogi
		---	Grzebień

Stan techniczny wyrobów zawierających azbest

W trakcie wizyt terenowych zgromadzone zostały informacje o stanie płyt azbestowo-cementowych. Oceny dokonano dla określenia stopnia pilności usunięcia wyrobów azbestowych zgodnie z wymaganiami zawartymi

w Ocenie stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest. Otrzymane wyniki zestawiono w tabeli nr 5.

Tabela nr 5 Wyniki inwentaryzacji dachów i elewacji obiektów budowlanych według stopni pilności usunięcia wyrobów azbestowych z terenu Gminy Sławno

Lp.	Stopień pilności	Opis	Liczba obiektów	Powierzchnia [m ²]	Masa [Mg]
1	I	wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie	2	1 153	13
2	II	ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku	0	0	0
3	III	ponowna ocena w terminie do 5 lat	4 797	702 843	7 730
Razem			4 799	703 996	7 743

Wizualna ocena jakości wyrobów zawierających azbest, stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych na terenie Gminy Sławno, zgodnie ze stopniem pilności wykazała, że:

- mniej niż 1% wyrobów azbestowych, które wymagają wymiany lub naprawy bezzwłocznie, tj. zostały zaliczone do I stopnia pilności,
- nie ma wyrobów azbestowych wymagających ponownej oceny w czasie do jednego roku, tj. takich, które uzyskały II stopień pilności,
- prawie wszystkie zinwentaryzowane wyroby wymagają ponownej oceny w terminie do 5 lat, tj. zostały zaliczone do III stopnia pilności.

Struktura własnościowa obiektów, w których wykorzystywane są wyroby azbestowe

Na podstawie informacji z Urzędu Gminy w Sławnie o rodzaju własności poszczególnych obiektów, przygotowano analizę wyników inwentaryzacji w podziale na typ własności.

Tabela nr 6 Struktura własnościowa obiektów, w których są wykorzystywane wyroby azbestowe

Lp	Typ własności	Liczba obiektów	Powierzchnia [m ²]
1	Skarbu Państwa	4	319
2	ANR	0	0
2	PKP	0	0
2	MON	0	0
2	Województwa Łódzkiego	0	0
2	Powiatu Opoczyńskiego	1	6
3	Gminy Sławno	11	3 061
4	Prywatna, osób fizycznych	4 843	705 620
5	Wpółwłasność	17	2 798
	Razem	4 876	711 804

Większość (99%) budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi jest własnością prywatną osób fizycznych. Stanowią one ponad 99% łącznej powierzchni zinwentaryzowanych płyt azbestowo-cementowych. 0,3% budynków stanowi współwłasność różnych osób fizycznych i prawnych. Są one użytkownikami 0,4% łącznej powierzchni płyt azbestowo-cementowych na terenie gminy. 0,2% budynków należy do Gminy Sławno, stanowiąc jednocześnie 0,4% łącznej ilości płyt.

Obiekty użyteczności publicznej

Zgodnie z rozporządzeniem *Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie* (Dz.U. Nr 75, poz. 690, z późn. zm.) budynkami użyteczności publicznej są budynki przeznaczone na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, kultu religijnego, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania, opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, w tym usług pocztowych lub telekomunikacyjnych, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym oraz inne budynki przeznaczone do wykonywania podobnych funkcji, a także budynki biurowe lub socjalne.

Wizyty terenowe wykazały, że na terenie Gminy Sławno znajdują się dwadzieścia trzy obiekty użyteczności publicznej, które pokryte są płytami azbestowo-cementowymi o łącznej powierzchni 6.081 m².

Tabela nr 7 *Obiekty użyteczności publicznej pokryte płytami azbestowo-cementowymi na terenie Gminy Sławno*

Lp	Miejscowość	Kod wyrobu	Powierzchnia [m ²]	Stan płyt	Uwagi
1	Antoniówka	W02	6	3	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Opocznie
2	Gawrony	W02	61	3	sklep
3	Gawrony	W02	183	3	sklep
4	Kamień	W02	290	3	Kaplica parafii rzymsko-katolickiej w Kamieniu
5	Kozenin	W02	785	1	Publiczna Szkoła Podstawowa w Kozeninie
6	Kunice	W02	51	3	sklep
7	Kunice	W02	184	3	Publiczna Szkoła Podstawowa w Kunicach
8	Kunice	W02	659	3	Plebania parafii rzymsko-katolickiej w Kunicach
9	Ostrożna	W02	89	3	sklep
10	Prymusowa Wola	W02	368	1	Zespół Szkół Samorządowych w Prymusowej Woli
11	Psary	W02	112	3	Dom Ludowy w Psarach
12	Sławno	W02	124	3	Sklep – Spółdzielnia „Włościanin”
13	Sławno	W02	109	3	Sklep
14	Sławno	W02	125	3	Urząd Gminy w Sławnie – garaż
15	Sławno	W02	576	3	Spółdzielnia „Włościanin”
16	Sławno	W02	391	3	„Baza” – Gmina Sławno
17	Sławno-Kolonia	W02	100	3	Składowisko Odpadów Komunalnych
18	Sławno-Kolonia	W02	138	3	Sala katechetyczna parafii rzymsko-katolickiej w Sławnie
19	Szadkowice	W02	109	3	sklep
20	Szadkowice	W02	355	3	stacja kolejowa

21	Wyganów	W02	78	3	sklep
22	Zachorzów-Kolonia	W02	240	3	Dom Ludowy w Zachorzowie-Kolonii
23	Zachorzów	W02	948	3	Szkoła Podstawowa w Zachorzowie
	Razem		6081		

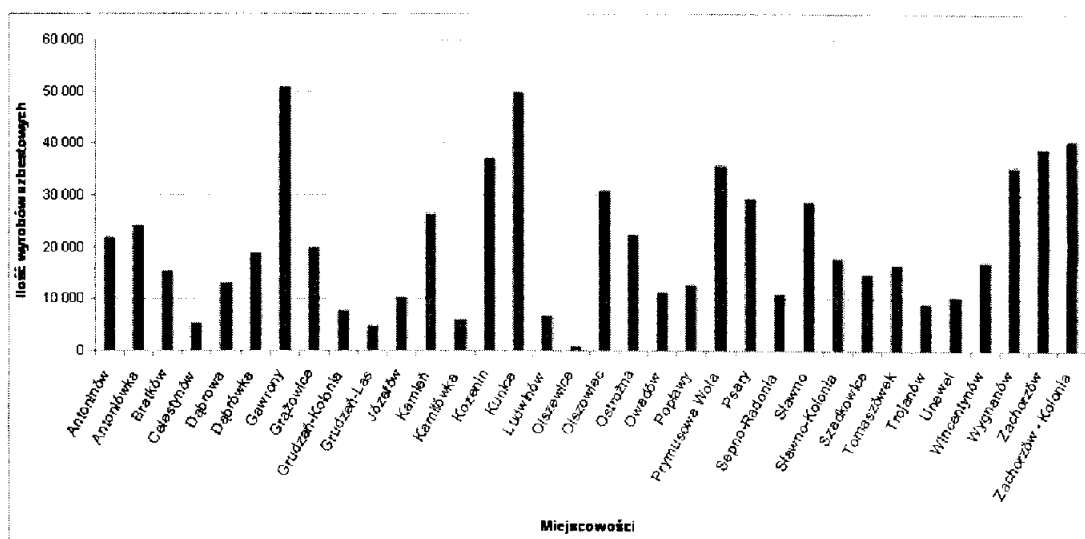
4. Analiza aktualnego stanu użytkowania wyrobów zawierających azbest

Analiza stanu użytkowania wyrobów zawierających azbest obejmuje:

- powierzchnie dachów i elewacji wykonanych z płyt azbestowo-cementowych na terenie poszczególnych miejscowości Gminy Sławno,
- rodzaje obiektów budowlanych pokrytych wyrobami azbestowymi,
- wykorzystywanie rur azbestowo-cementowych w gminnej sieci wodociągowej.

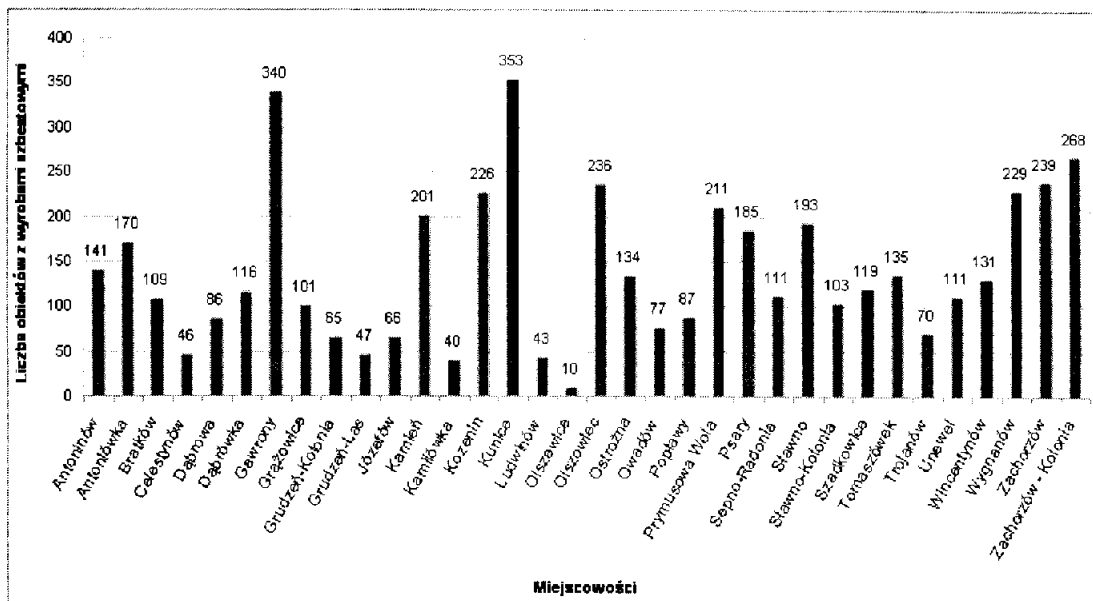
Wykonana inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest stanowiących pokrycia dachowe i elewacyjne obiektów budowlanych położonych na terenie Gminy Sławno, wykazała wykorzystywanie 703.996 m² wyrobów azbestowych, stanowiących pokrycia dachowe i elewacyjne 4.799 obiektów. Porównanie liczby obiektów budowlanych oraz powierzchni płyt azbestowo-cementowych zinwentaryzowanych na terenie Gminy Sławno przedstawiono na wykresach nr 1 i 2.

Wykres nr 1 Porównanie ilości wyrobów azbestowych w poszczególnych miejscowościach Gminy Sławno



Najwięcej płyt azbestowo-cementowych [w m²] znajduje się w miejscowościach: Gawrony (50.861 m²), Kunica (49.987 m²), Zachorzów-Kolonia (40.637 m²), Zachorzów (39.036 m²), Kozenin (37.268 m²), Prymusowa Wola (35.780 m²) oraz Wyganów (35.644 m²). Stanowią one ponad 41% łącznej ilości płyt azbestowo-cementowych na terenie Gminy Sławno. Najmniej wyrobów azbestowych zostało zinwentaryzowanych na terenie miejscowości: Celestynów (5.283 m²), Gruszeń-Las (4.752 m²) oraz Olszewice (899 m²). Stanowią one 2% łącznej ilości zinwentaryzowanych płyt azbestowo-cementowych na terenie Gminy Sławno.

Wykres nr 2 Porównanie liczby obiektów budowlanych z wyrobami azbestowymi w poszczególnych miejscowościach Gminy Sławno



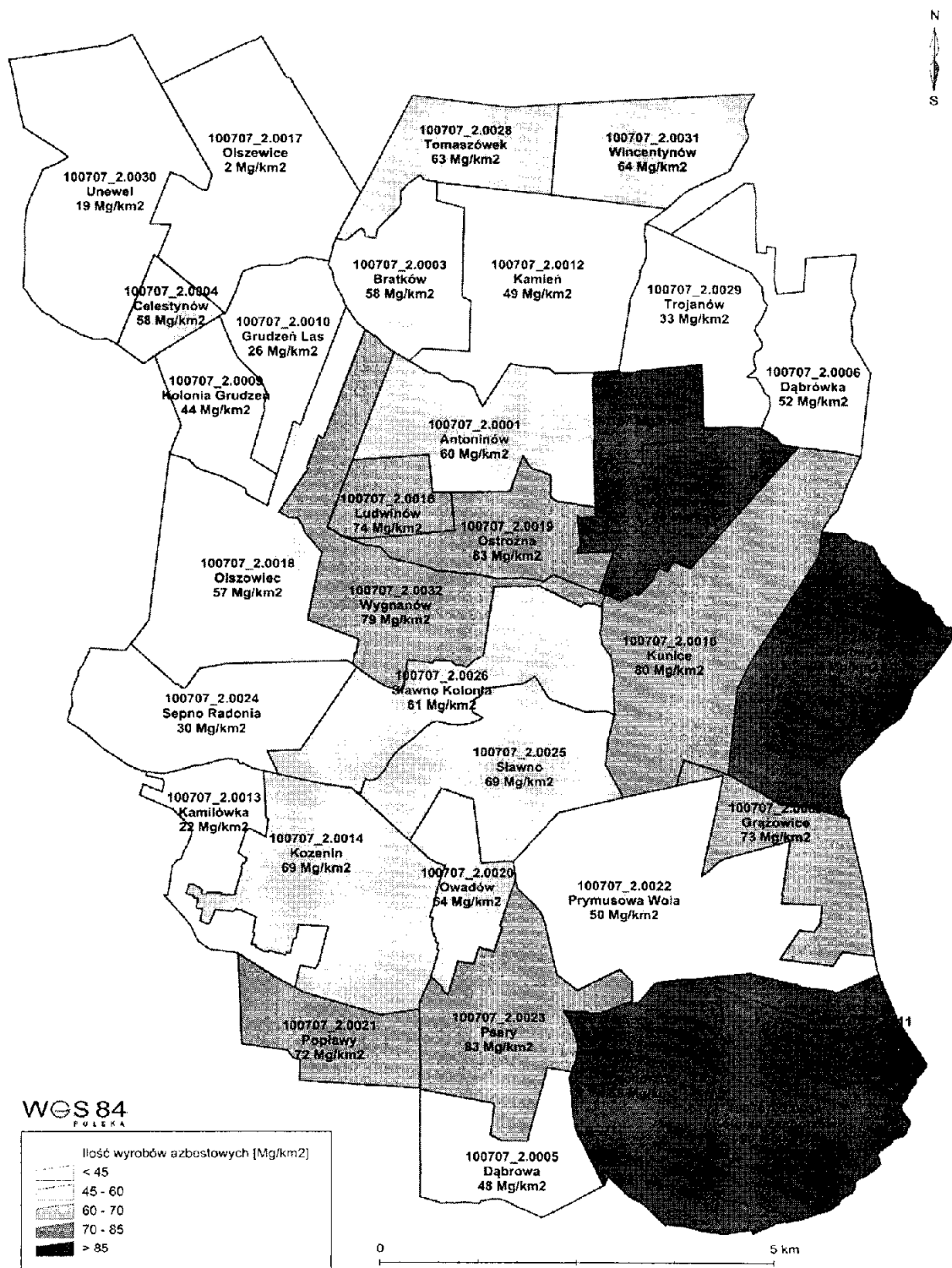
Łącznie zinwentaryzowano 4.799 obiektów budowlanych, z czego 20,3% stanowią budynki mieszkalne, 67,3% gospodarcze, a 0,9% to budynki użyteczności publicznej, przemysłowe i mieszkalno-gospodarcze. 11,5% spośród zinwentaryzowanych budynków pełni inne funkcje.

Tabela nr 8 *Funkcje budynków z pokryciem azbestowo-cementowym*

Lp	Funkcja budynku	Liczba budynków	Powierzchnia [m ²]	Masa [Mg]
1	mieszkalna	973	163 739	1 801
2	gospodarcza	3 230	500 400	5 504
3	mieszkalno-gospodarcza	18	3 628	40
4	przemysłowa	8	2 004	22
5	użyteczności publicznej	15	3 669	40
6	inna	555	30 556	336
	Razem	4 799	703 996	7 744

Na mapie nr 2 przedstawiono rozmieszczenie wyrobów azbestowych w poszczególnych obrębach ewidencyjnych Gminy.

Mapa nr 2 *Wyroby azbestowe w obrębach ewidencyjnych Gminy Stawno*



W trakcie inwentaryzacji na terenie posesji zinwentaryzowano 87 Mg odpadów zawierających azbest. Zestawienie w podziale na poszczególne miejscowości Gminy Sławno zostało przedstawione w tabeli nr 9.

Tabela nr 9 Odpady zawierające azbest zgromadzone na posesjach

Lp.	Miejscowość	Liczba	Powierzchnia płyt azbestowo-	Masa płyt azbestowo-
-----	-------------	--------	------------------------------	----------------------

		obiektów	cementowych [w m ²]	cement. [w Mg]
1	Antoninów	1	125	1,3
2	Antoniówka	3	364	4
3	Bratków	4	340	4
4	Dąbrówka	1	132	1,5
5	Gawrony	1	257	3
6	Grudzeń-Kolonia	1	20	0,2
7	Grudzeń-Las	1	80	1
8	Józefów	3	155	2
9	Kamień	2	280	3
10	Kozenin	3	250	2,5
11	Kunice	12	1 209	13
12	Ostrożna	3	351	4
13	Owadów	3	180	2
14	Popławy	2	240	2,5
15	Prymusowa Wola	6	712	8
16	Psary	5	740	8
17	Sławno	4	539	6
18	Sławno-Kolonia	3	160	2
19	Szadkowice	3	359	4
20	Tomaszówek	3	520	5,7
21	Trojanów	1	24	0,3
22	Unewel	2	75	1
23	Wincentynów	2	270	3
24	Wygnanów	4	166	2
25	Zachorzów	2	90	1
26	Zachorzów - Kolonia	2	170	2
	Razem	77	7 808	87

Najwięcej składowanych wyrobów zawierających azbest zostało zidentyfikowanych w Kunicach (13 Mg), zaś najmniej w miejscowości Grudzeń-Kolonia (0,2 Mg).

Tabela nr 10 Podsumowanie wyników inwentaryzacji na terenie Gminy Sławno

Lp.	Rodzaj wyrobów	Kod wyrobu	Masa [Mg]
1	płyty azbestowo-cementowe płaskie w pokryciach dachów	W01	63
2	płyty azbestowo-cementowe faliste w pokryciach dachów	W02	7 679
3	płyty azbestowo-cementowe płaskie w elewacjach budynków	W01	0
4	płyty azbestowo-cementowe faliste w elewacjach budynków	W02	1
5	płyty azbestowo-cementowe składowane na posesjach	W02	87
6	rury azbestowo-cementowe do usunięcia	W03.1	0

7	rury azbestowo-cementowe do pozostawienia w ziemi	W03.2	80
	Razem		7 910

Na terenie Gminy Sławno w trakcie prac terenowych zostało zinventaryzowanych 7.910 Mg wyrobów. Większość (97%) stanowią płyty azbestowo-cementowe faliste w pokryciach dachów. Rury azbestowe w gminnej sieci wodociągowej stanowią 1% łącznej ilości użytkowanych wyrobów azbestowych.

5. Postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców

Agencja Ochrony Środowiska USA (Environmental Protection Agency - EPA) opublikowała szereg dokumentów, w których zawarte są zasady informowania o ryzyku. Powszechnie przyjęto siedem następujących podstawowych zasad:

1. Akceptuj i angażuj społeczność jako równorzędnego partnera.
2. Starannie planuj sposób przekazywania informacji o zagrożeniu, następnie oceniaj wyniki komunikowania się.
3. Uważnie słuchaj tego, co mają ci do przekazania inni.
4. Bądź uczciwy, szczerzy i otwarty.
5. Koordynuj wysiłki i współpracuj z innymi w procesie przekazywania informacji.
6. Nawiązuj współpracę ze środkami masowego przekazu i przekazuj informacje zgodnie z regułami środków masowego przekazu.
7. Mów jasno i życzliwie.

Powodzenie realizacji działań na rzecz ochrony środowiska i przyrody podejmowanych przez władze Gminy Sławno, w dużej mierze zależy od świadomości, aktywności i zmiany nawyków lokalnej społeczności. Program edukacyjny realizowany jest przez władze Gminy na różnych płaszczyznach i różnymi metodami poprzez ulotki, foldery, konkursy i festyny.

Działania informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców Gminy Sławno

Planowane działania informacyjne o postępowaniu z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest mają na celu przekazanie rzetelnej i wiarygodnej informacji o azbestie. Mogą zostać podjęte z wykorzystaniem istniejących już kanałów dystrybucji:

1. Tablice informacyjne w Urzędzie Gminy w Sławnie z notatkami o:
 - a) obowiązkach dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
 - b) obowiązku przeprowadzenia inwentaryzacji i złożenia informacji o wyrobach zawierających azbest (załącznik 2),
 - c) obowiązku sporządzenia *oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest* (załącznik 3),
 - d) zagrożeniach i skutkach dla zdrowia ludzi i środowiska przyrodniczego w przypadku niewłaściwego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
 - e) firmach, posiadających uprawnienia i zezwolenia do prowadzenia prac obejmujących usuwanie, zbieranie, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest (dane adresowe i telefon kontaktowy),
 - f) możliwościach finansowego wsparcia i właściwego postępowania w przypadku prac remontowych obejmujących wymianę wyrobów zawierających azbest.

2. Akcje edukacyjne, mające na celu nauczenie młodzieży rozpoznawania wyrobów zawierających azbest, poinformowanie o szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka i środowiska naturalnego oraz konieczności unieszkodliwiania azbestu do końca 2032 r. Akcje te powinny być prowadzone w szkołach w ramach zajęć lekcyjnych.

3. Konkursy organizowane przez dyrektorów szkół, np. zaprojektowanie ulotki informacyjnej czy plakatu. Praca nagrodzona zostanie powielona w odpowiedniej liczbie egzemplarzy i udostępniona na tablicy w Urzędzie Gminy w Sławnie.

4. Organizowane corocznie festyny oraz koncerty i imprezy okolicznościowe, w trakcie których szczególna uwaga zwrócona będzie na identyfikację „dzikich wysypisk” odpadów azbestowych oraz szkodliwość azbestu dla zdrowia człowieka.

Wszystkie akcje informacyjne i edukacyjne powinny być prowadzone równoległe na stronie internetowej Gminy Sławno.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest mogą być bezpiecznie usuwane i eliminowane z terenu Gminy Sławno przez przedsiębiorstwa, posiadające zatwierdzone programy gospodarki odpadami.

Aktualny wykaz przedsiębiorców, którzy uzyskali decyzję marszałka województwa łódzkiego, zatwierdzającą program gospodarki odpadami wytwarzanymi w wyniku prowadzonej działalności usługowej w zakresie demontażu wyrobów zawierających azbest, jest dostępny w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Łódzkiego w Łodzi oraz na stronie internetowej urzędu http://www.bip.lodzkie.pl/wps/wcm/connect/bip/bip/urzadmarszalkowski/departamenty/departamentrolnictwaiochronysrodowiska/rejestry+ewidencje+i+archiwa/wykaz_firm_posiadajacych_decyzje_marszalka_wojewodztwa_lodzkiego_zatwierdzajaca_program_gospodarki_odpadami_wytwarzanymi_w_wyniku_swadczenia_uslug.doc, a także w Urzędzie Gminy w Sławnie.

Unieszkodliwianie o padów azbestowych

Najczęściej stosowaną metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich składowanie. W województwie łódzkim funkcjonują dwa ogólnodostępne składowiska, przyjmujące odpady zawierające azbest: w Płoszowie oraz w Jadwinówce.

Według dostępnych danych wolna pojemność składowiska w Płoszowie wynosi 21.000 m³. Składowisko przyjmuje dwa rodzaje odpadów azbestowych:

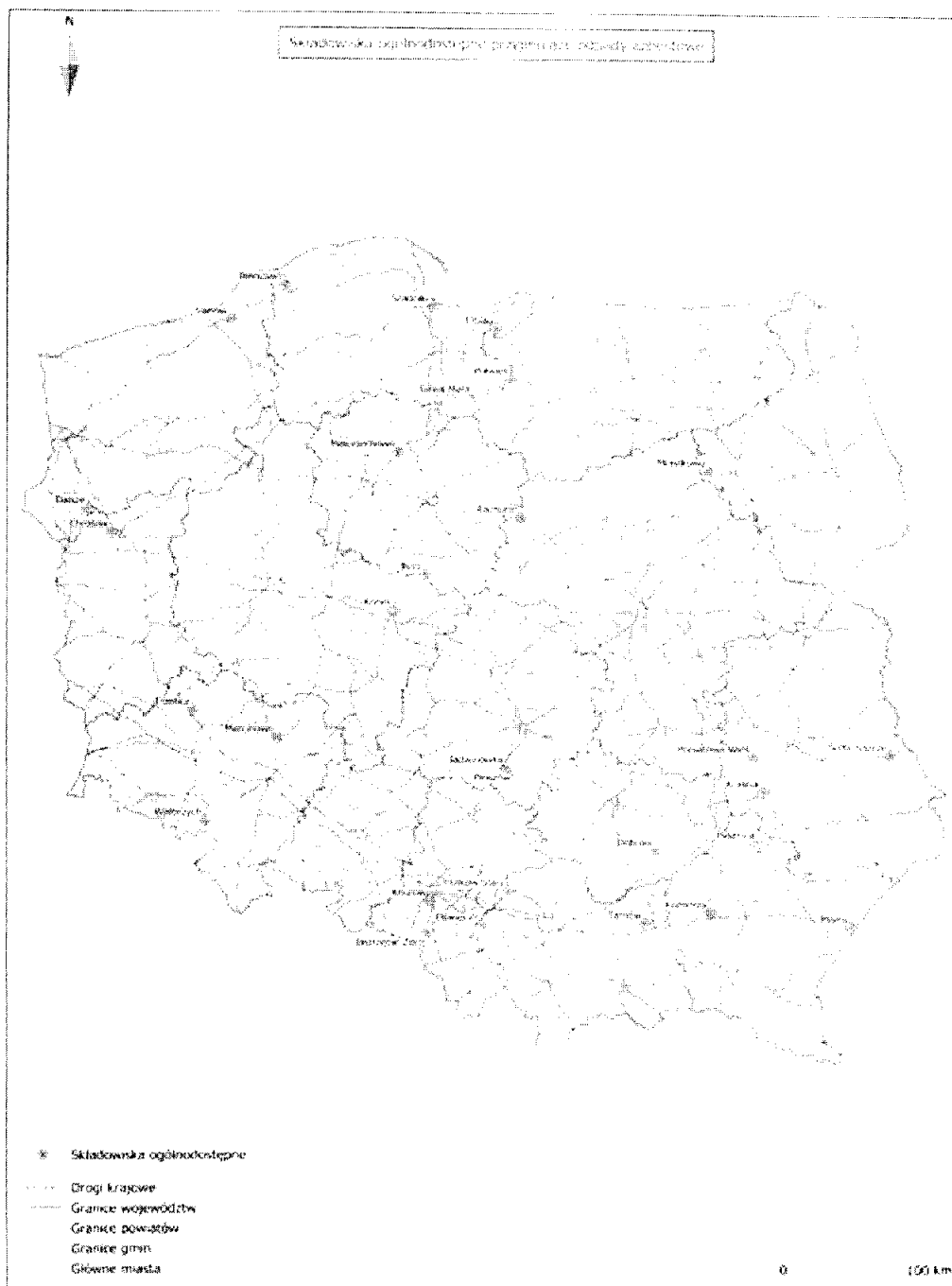
- materiały izolacyjne zawierające azbest (17 06 01*),
- materiały konstrukcyjne zawierające azbest (17 06 05*).

Według dostępnych danych wolna pojemność składowiska na odpady azbestowe w Jadwinówce wynosi 2.700 m³. Składowisko przyjmuje dwa rodzaje odpadów azbestowych:

- materiały izolacyjne zawierające azbest (17 06 01*),
- materiały konstrukcyjne zawierające azbest (17 06 05*).

Ze względu na dostępność i odległość składowisk najbardziej dogodnym miejscem unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest i powstałych w wyniku realizacji *Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno* jest zarówno składowisko w Płoszowie, jak i Jadwinówce. Przestrzenne rozmieszczenie składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest w Polsce zostało zamieszczone na mapie nr 2.

Mapa nr 3 *Rozmieszczenie składowisk przyjmujących odpady azbestowe w Polsce*



6. Harmonogram realizacji Programu

Na mocy polskiego prawa wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest zostało dopuszczone w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż do 31 grudnia 2032 r. Zgodnie z założeniami Programu *Oczyszczenia Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony do 2032 roku.

Harmonogram realizacji Programu *Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno* podzielono na 3 etapy, tj.:

I etap: 2012 r.,

II etap: lata 2013-2022,

III etap: lata 2023-2032.

Podział ten jest zbiczny z harmonogramem *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*. Zdecydowano o przyjęciu analogicznych etapów realizacji zadania w kontekście możliwości monitorowania jego realizacji w porównaniu z programami nadrzędnymi.

Tabela nr 11 *Harmonogram realizacji Programu w podziale na 3 etapy*

Lp.	Zadania	Etap-I	Etap-II	Etap-III
		2012	2013-2022	2023-2032
Zadania organizacyjne				
1	Przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest	■	■	■
2	Opracowanie Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno	■	■	■
3	Implementacja danych do bazy azbestowej (www.bazaazbestowa.pl)	■	■	■
4	Stała aktualizacja bazy danych	■	■	■
5	Zapewnienie środków finansowych na realizację Programu	■	■	■
6	Monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych	■	■	■
7	Aktualizacja Programu	■	■	■

Lp.	Zadania	Etap-I	Etap-II	Etap-III
		2012	2013-2022	2023-2032
Zadania informacyjne				
8	Akcje informacyjne wśród mieszkańców dotyczące obowiązków związanych z koniecznością usunięcia wyrobów azbestowych, sposobów i terminów inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz procedur związanych z postępowaniem z azbestem prowadzone poprzez ulotki, broszury, media lokalne (gazety, telewizje regionalne, radio, internet, billboardy i plakaty na terenie Gminy Sławno).	■	■	■
Zadania edukacyjne				
9	Akcje edukacyjne prowadzone wśród mieszkańców powinny zostać oparte na edukacji dzieci i młodzieży szkolnej. Akcja edukacyjna powinna być połączona z informacyjną poprzez organizowanie, tzw. imprez ekologicznych, festynów, wystaw, konkursów czy też wyliczkek ekologicznych.	■	■	■
Zadania inwestycyjne				
10	Bezpieczne usunięcie wyrobów azbestowych wraz z wymianą pokryć dachowych i elewacji.	0%■	50%■	50%■

* W przypadku braku informacji od właścicieli obiektów budowlanych, w których są wykorzystywane wyroby azbestowe, konieczna wydaje się aktualizacja inwentaryzacji w terenie, ponieważ ponad 99% wyrobów wymaga oceny stanu technicznego w ciągu 5 lat.

Inwentaryzacja (zadanie nr 1), Program Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno (zadanie nr 2) oraz opracowanie bazy danych wyrobów zawierających azbest i jej wprowadzenie do bazy azbestowej

(www.bazaazbcstowa.pl) (zadanie nr 3) zostały wykonane w 2012 r., co umożliwiło rozpoczęcie procesu monitorowania procesu usuwania wyrobów azbestowych (zadanie nr 6).

7. Koszty realizacji Programu

Całkowite koszty realizacji Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno obejmują nakłady poniesione na:

1. akcje informacyjno-edukacyjne,
2. koszty aktualizacji Programu ,
3. koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z pokryć dachowych i elewacji,
4. koszty wykonania nowych pokryć dachowych i elewacji.

Koszty te będą ponoszone przez osoby fizyczne, przedsiębiorców, osoby prawne oraz Gminę Sławno w odniesieniu do własnych obiektów.

Akcje informacyjno-edukacyjne

Zadania organizacyjne, polegające na stałej aktualizacji bazy danych, informowaniu mieszkańców i przedsiębiorców o ich obowiązkach, szkodliwości azbestu oraz możliwościach pozyskania dofinansowania na bezpieczne usuwanie wyrobów zawierających azbest, a także monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych będą wykonane przez pracowników Urzędu Gminy w Sławnie.

Aktualizacja Programu

Założono, że w trakcie realizacji Programu wykonane zostaną po dwie aktualizacje w II i III etapie realizacji Programu , ponieważ ponad 99% zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest został przypisany III stopień pilności usunięcia, czyli wymagana jest ponowna ocena stanu technicznego w ciągu 5 lat.

Koszty usunięcia i wymiany płyt azbestowo-cementowych z pokryć dachowych obiektów budowlanych

Do oszacowania kosztów usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu Gminy Sławno przyjęto, że powierzchnia zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest stanowiących pokrycia dachowe obiektów wynosi 703.873 m².

Założono, że średni koszt demontażu wyrobów azbestowych wynosi 13 zł za 1 m², a koszt transportu i unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest na składowisku wynosi 702 zł brutto za 1 Mg. Został on wyliczony na podstawie informacji uzyskanych od przedsiębiorstw z listy firm uprawnionych do usuwania i unieszkodliwiania azbestu.

Jako średni koszt zakupu i montażu nowego pokrycia dachowego przyjęto 60 zł brutto za 1 m² nowego pokrycia wykonanego z blachodachówki. Dane te zostały pozyskane od producentów i firm dekarских. W przypadku wykorzystania innych materiałów szacowane koszty mogą ulec zmianie.

Tabela nr 12 *Nakłady finansowe na usunięcie płyt azbestowo-cementowych stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych (w zł)*

Lp.	Tytuł	II etap 2013-2022	III etap 2023-2032	Razem
1	demontaż wyrobów zawierających azbest	4 575 175	4 575 175	9 150 350
2	transport i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest	2 717 793	2 717 793	5 435 586
3	zakup i montaż nowego pokrycia dachowego	21 116 190	21 116 190	42 232 380
	Razem	28 409 158	28 409 158	56 818 316

Oszacowane koszty usunięcia wyrobów azbestowych z pokryć dachowych obiektów budowlanych wynoszą 56.818.316 zł, w tym 9.150.350 zł za demontaż wyrobów azbestowych i 5.435.586 zł za transport i unieszkodliwienie odpadów azbestowych na uprawnionym składowisku.

Koszty usunięcia i wymiany płyt azbestowo-cementowych z elewacji obiektów budowlanych

Do oszacowania kosztów usunięcia płyt azbestowo-cementowych z elewacji budynków mieszkalnych przyjęto, że ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest wynosi 123 m², co po przeliczeniu daje 1 Mg, a płyty azbestowo-cementowe zostaną unieszkodliwione w trakcie termomodernizacji budynków. Założono, że średni koszt termomodernizacji 1 m² elewacji wraz z zabudowaniem wyrobów azbestowych wynosi 150 zł brutto. Średni koszt został wyliczony na podstawie informacji uzyskanych od przedsiębiorstw, świadczących usługi termomodernizacji i unieszkodliwiania azbestu. Przyjęto, iż elewacje wszystkich obiektów zostaną wymienione w II etapie realizacji *Programu*, a oszacowany koszt usunięcia płyt azbestowo-cementowych stanowiących okładziny elewacji budynków mieszkalnych wraz z wykonaniem termomodernizacji budynków wynosi 18,5 tys. zł (według cen z 2012 r.).

Koszty transportu i unieszkodliwienia wyrobów azbestowych składowanych na posesjach

Do oszacowania kosztów transportu i unieszkodliwienia wyrobów azbestowo-cementowych na uprawnionym składowisku przyjęto, że ilość zinwentaryzowanych składowanych wyrobów zawierających azbest wynosi 7.808 m², co po przeliczeniu daje 87 Mg. Założono, że średni koszt transportu i unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest na składowisku wynosi 702 zł brutto za 1 Mg. Przyjęto, iż wszystkie odpady azbestowe zostaną usunięte w II etapie realizacji *Programu*, a oszacowany koszt ich transportu i unieszkodliwienia wynosi 60,3 tys. zł (według cen z 2012 r.).

Całkowite koszty realizacji *Programu*

Całkowite koszty realizacji *Programu* w latach 2012-2032 obejmują nakłady finansowe na akcje informacyjno-edukacyjne, aktualizację *Programu*, usunięcie i wymianę pokryć dachowych oraz termomodernizację budynków.

Tabela nr 13 Szacunkowe całkowite koszty realizacji *Programu* (w zł)

lp.	Tytuł	Etap I	Etap II	Etap III	razem
1	akcje informacyjno-edukacyjne dla mieszkańców Gminy Sławno	1 000	10 000	10 000	21 000
2	aktualizacja <i>Programu</i>	0	10 000	10 000	20 000
3	wymiana pokryć dachowych	0	28 409 158	28 409 158	56 818 316
4	termomodernizacja budynków	0	9 225	9 225	18 450
5	transport i unieszkodliwienie wyrobów azbestowych składowanych na posesjach	0	60 293	0	60 293
	Razem	1 000	28 498 676	28 438 383	56 938 059

Prognozowane całkowite koszty realizacji *Programu* w latach 2012-2032 wynoszą 56,9 mln zł, z czego ponad 99% stanowią koszty wymiany pokryć dachowych.

8. Źródła finansowania realizacji *Programu*

W wyniku analizy dostępnych instrumentów finansowania ochrony środowiska wybrano te, które mogą zostać wykorzystane w celu dofinansowania realizacji *Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno* oraz opracowano prognozowaną strukturę finansowania realizacji *Programu*.

Możliwymi źródłami finansowania realizacji *Programu* są środki własne Gminy Sławno, środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, kredyty preferencyjne z Banku Ochrony Środowiska oraz Banku Gospodarki Żywnościowej, a także środki przewidziane w programach realizowanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (do 2013 r.).

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi

ul. Łąkowa 11, 90-562 Łódź

tel. (042) 663-41-00, faks (042) 639-51-21

e-mail: fundusz@wfosigw.lodz.pl

www.wfosigw.lodz.pl

Na liście przedsięwzięć priorytetowych planowanych do dofinansowania ze środków WFOŚiGW w Łodzi na 2012 r. (a także na 2013 r.) w ramach priorytetu 2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi przewidziane są do dofinansowania zadania polegające na unieszkodliwianiu odpadów niebezpiecznych, w tym usuwaniu i unieszkodliwianiu odpadów zawierających azbest.

Do kosztów kwalifikowanych zalicza się koszty usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest, tj. demontażu tych wyrobów, przygotowania do transportu, koszty transportu, łącznie z unieszkodliwianiem poprzez składowanie lub poprzez dopuszczalne metody przetwarzania. Fundusz nie przyznaje pomocy finansowej na zadania, które zostały zakończone przed datą złożenia wniosku o ich dofinansowanie. O dofinansowanie mogą ubiegać się osoby prawne, gminy i powiaty, spółdzielnie mieszkaniowe oraz osoby fizyczne.

Dotacja oraz dofinansowanie w formie przekazania środków państwowym jednostkom budżetowym mogą być przyznawane do wysokości 99% całkowitego kosztu zadania na dofinansowanie zadań z zakresu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie województwa łódzkiego, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne oraz państwowe jednostki budżetowe oraz do 80% całkowitego kosztu zadania na wojewódzkie programy ochrony środowiska, programy ochrony przed hałasem, plany gospodarowania wodami, plany gospodarki odpadami oraz na programy ochrony powietrza i programy usuwania wyrobów zawierających azbest.

Instrumenty oferowane przez BOŚ we współpracy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi

Oddział BOŚ w Łodzi

90-368 Łódź, ul. Piotrkowska 166/168

tel. (042) 664-65-00, faks (042) 664-65-01

e-mail: lodz@bosbank.pl

BOŚ Oddział w Łodzi współpracuje z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi w zakresie preferencyjnego kredytowania inwestycji polegających na usuwaniu i unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest.

Kredyty ze środków BOŚ S.A. z dotacją WFOŚiGW w Łodzi w formie dopłat do oprocentowania przeznaczone są dla inwestorów realizujących zadania z zakresu ochrony środowiska, z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Kwota kredytu nie może przekraczać 99% kosztu całkowitego zadania, a w przypadku kredytu pomostowego nie może przekraczać dofinansowania przyznanego na to zadanie ze środków UE lub innych funduszy zagranicznych

Warunki kredytowania są następujące:

1. okres kredytowania: do 10 lat (dla podmiotów, które wystąpiły o dopłaty do oprocentowania kredytu przeznaczonego na pokrycie krajowego wkładu własnego przy realizacji zadań finansowanych z udziałem dotacji UE lub innych funduszy zagranicznych – do 15 lat; w przypadku kredytów pomostowych – do dnia przekazania środków pomocowych Kredytobiorcy)

2. okres karencji w spłacie kapitału: do 2 lat od daty zawarcia umowy kredytowej i nie dłuższy niż 6 miesięcy od daty planowanego zakończenia zadania wskazanego w umowie kredytu

3. oprocentowanie: zmienne, aktualnie: WIBOR 3M pomniejszony o 0,5 p.p

4. prowizja – zgodnie z taryfą opłat i prowizji BOŚ S.A.

Bank Gospodarki Żywnościowej S.A.

Bank BGŻ S.A.

ul. Kasprzaka 10/16, 01-211 Warszawa

tel. (022) 860-40-00, faks (022) 860-50-00

Bank Gospodarki Żywnościowej (BGŻ) współpracuje z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie udzielania kredytów preferencyjnych. Podstawą do udzielania przez ARiMR pomocy ze środków krajowych, w tym dopłat do oprocentowania kredytów, jest *rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2009 r. w sprawie realizacji niektórych zadań ARiMR*.

Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o kredyt preferencyjny są:

1. osoby fizyczne, posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, z wyłączeniem emerytów i rencistów,
2. osoby prawne,
3. jednostki organizacyjne, nie posiadające osobowości prawnej.

Przedmiotem kredytowania w ramach linii o symbolu **nIP** zgodnie z *Warunkami i zasadami udzielania kredytów na realizację inwestycji w gospodarstwach rolnych, działach specjalnych produkcji rolnej i przetwórstwie produktów rolnych* m.in. mogą być objęte koszty rozbiórki i unieszkodliwienia materiałów szkodliwych, w tym wyrobów azbestowych, pod warunkiem realizowania inwestycji polegającej na budowie, przebudowie lub remoncie obiektów służących do prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej.

Warunki kredytowania są następujące:

1. oprocentowanie: zmienne, ustalane w oparciu o aktualną stopę redyskonta, nie mniej niż 2%,
2. kwota kredytu: nie może przekroczyć:
 - a) 80% wartości nakładów inwestycyjnych na gospodarstwo rolne i wynosić więcej niż 4.000.000 zł,
 - b) 70% wartości nakładów inwestycyjnych na działy specjalne produkcji rolnej i wynosić więcej niż 8.000.000 zł,
 - c) 70% wartości nakładów inwestycyjnych w przetwórstwie produktów rolnych i wynosić więcej niż 16.000.000 zł,
 - d) łączna kwota kredytów udzielonych jednemu podmiotowi na realizację równocześnie kilku inwestycji wymienionych w pkt a) i b) nie może przekroczyć 8.000.000 zł,
 - e) łączna kwota kredytów udzielonych jednemu podmiotowi na realizację równocześnie kilku inwestycji wymienionych w pkt a) - c) nie może przekroczyć 16.000.000 zł.
3. okres kredytowania: do 8 lat,
4. okres karencji: do 2 lat.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Biuro Powiatowe w Opocznie

ul. Sobieskiego 1, 26-300 Opoczno

tel. (44) 754-46-97, faks (44) 755-07-41

www.arimr.gov.pl

e-mail: info@arimr.gov.pl

Działanie 121 Modernizacja gospodarstw rolnych

Beneficjentami w ramach działania 121 *Modernizacja gospodarstw rolnych* mogą być osoby fizyczne, osoby prawne oraz spółki osobowe, prowadzące działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej:

W ramach działania wspierane są inwestycje materialne i niematerialne służące modernizacji produkcji rolnej, w szczególności:

1. inwestycje materialne:

- a) budowa lub remont połączony z modernizacją budynków lub budowli,
- b) zakup lub instalacja maszyn, urządzeń, w tym sprzętu komputerowego,

- c) zakładanie, modernizacja sadów lub plantacji wieloletnich,
- d) zakup, instalacja lub budowa elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej, przygotowania do sprzedaży lub sprzedaży bezpośredniej;

2. inwestycje niematerialne:

- a) zakup patentów, licencji, w tym licencji na oprogramowanie,
- b) usługi związane z przygotowaniem dokumentacji technicznej lub ekonomicznej dotyczącej projektu oraz nadzorem technicznym, związane bezpośrednio z realizacją projektu.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach działania 121 *Modernizacja gospodarstw rolnych* w okresie realizacji PROW nie może przekroczyć 300.000 zł. Do realizacji mogą być przyjęte operacje, których wysokość kosztów kwalifikowanych będzie wynosiła powyżej 20.000 zł. Ograniczenie to nie dotyczy operacji obejmujących wyłącznie wyposażenie gospodarstwa rolnego w urządzenia do składowania nawozów naturalnych lub projektów związanych z dostosowaniem do norm wspólnotowych.

Szczegółowe warunki dofinansowania określone są w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 października 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013* (Dz.U. 207, poz. 1372).

Działanie 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

Beneficjentami w ramach działania 311 *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* może być rolnik, który nie osiągnął wieku emerytalnego lub jego domownik w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników albo małżonek tego rolnika.

W ramach działania 311 *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* wspierane będą inwestycje w zakresie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, usług dla ludności, sprzedaży hurtowej i detalicznej, rzemiosła lub rękodzielnictwa, robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych, usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, usług transportowych, usług komunalnych, przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych, magazynowania lub przechowywania towarów, wytwarzania produktów energetycznych z biomasy, rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Do kosztów kwalifikowanych projektu, który może być dofinansowany w ramach przedmiotowego działania zalicza się m.in. koszty budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej, a także koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki. W przypadku projektów związanych z turystyką wiejską (w tym agroturystyką) koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki będą także kosztem kwalifikowalnym.

Szczegółowe warunki dofinansowania określone są w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 września 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013* (Dz.U. nr 166, poz. 1125).

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach działania 311 *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* w okresie realizacji PROW nie może przekroczyć 100.000 zł. Maksymalny poziom pomocy finansowej może wynosić 50% kosztów kwalifikowalnych projektu.

Działanie 312 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

Beneficjentem w ramach działania 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* może być osoba fizyczna lub osoba prawna, lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zatrudniające poniżej 10 osób, i mające obrót nieprzekraczający równowartości w złotych 2 mln euro:

W ramach działania 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* wspierane będą inwestycje w zakresie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, usług dla ludności, sprzedaży hurtowej i detalicznej, rzemiosła lub rękodzielnictwa, robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych, usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, usług transportowych, usług komunalnych, przetwórstwa produktów

rolnych lub jadalnych produktów leśnych, magazynowania lub przechowywania towarów, wytwarzania produktów energetycznych z biomasy, rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Do kosztów kwalifikowalnych projektów, które realizowane są w działaniu 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* zalicza się koszty budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej, a także koszty nadbudowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych wraz z zakupem instalacji technicznej. Koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji operacji, a także koszty materiałów zastępujących materiały szkodliwe (w tym wyrobów azbestowych) będą kosztami kwalifikowanymi.

Maksymalny poziom pomocy finansowej może wynosić 50% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia. Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach działania 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* w okresie realizacji PROW nie może przekroczyć 300.000 zł, z tym, że beneficjent może otrzymać dotację w wysokości odpowiednio:

- 100.000 zł, jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 1 i mniej niż 2 miejsca pracy,
- 200.000 zł, jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 2 i mniej niż 3 miejsca pracy,
- 300.000 zł, jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 3 miejsc pracy.

Szczegółowe warunki dofinansowania określone są w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 marca 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013* (Dz. U. nr 55, poz. 335).

Struktura finansowania realizacji Programu

Do opracowania prognozowanej struktury finansowania Programu przyjęto następujące założenia:

1. Z budżetu Gminy Sławno finansowane będą akcje informacyjno-edukacyjne oraz aktualizacja bazy danych o wyrobach azbestowych.

2. Środki przewidziane w budżecie gminy w każdym roku realizacji Programu będą wynosiły ok. 2 tys. zł (poza usuwaniem wyrobów azbestowych z obiektów, będących własnością Gminy Sławno).

3. Około 5% płyt azbestowo-cementowych przewidzianych do usunięcia w danym roku zostanie usunięta i unieszkodliwiona przez właścicieli obiektów z wykorzystaniem dofinansowania z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi.

4. Około 5% płyt azbestowo-cementowych przewidzianych do usunięcia w danym roku zostanie usunięta i unieszkodliwiona przez właścicieli obiektów z wykorzystaniem preferencyjnego dofinansowania z Banku Ochrony Środowiska i Banku Gospodarki Żywnościowej.

5. Spośród 11 budynków, będących własnością Gminy Sławno, w każdym z etapów realizacji Programu wyroby azbestowe będą usuwane systematycznie.

6. Około 10% płyt azbestowych z budynków gospodarczych zostanie usunięta z wykorzystaniem dofinansowania z ARiMR.

7. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi w kolejnych latach będzie oferował dofinansowanie zadań, polegających na bezpiecznym usuwaniu azbestu.

8. Oferty Banku Ochrony Środowiska i Banku Gospodarki Żywnościowej w kolejnych latach będą obejmowały kredyty, z których można sfinansować zakup i montaż nowego pokrycia dachowego i wykonania termomodernizacji budynków.

Tabela nr 14 *Prognozowana struktura finansowania realizacji Programu (w zł)*

lp.	Potencjalne źródło finansowania	2012	2013-2022	2023-2032	Razem
1	Budżet Gminy Sławno	1 000	20 000	20 000	41 000

2	Środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi	0	364 648	364 648	729 296
3	Kredyty w BOŚ i BGŻ	0	1 420 458	1 420 458	2 840 916
4	PROW 2007-2013	0	50 028	0	50 028
5	Środki własne właścicieli obiektów	0	26 643 542	26 633 277	53 276 819
	- w tym dla obiektów, będących własnością Gminy Sławno	0	197 360	127 160	324 520
	Razem	1 000	28 498 676	28 438 383	56 938 059

9. Monitoring procesu realizacji Programu

Monitoring realizacji zadań Programu obejmuje gromadzenie i przetwarzanie informacji o usuwaniu wyrobów zawierających azbest, a w szczególności:

1. wyników przeprowadzonych inwentaryzacji wyrobów azbestowych, ich stanu technicznego i lokalizacji na terenie Gminy Sławno,
2. ilości usuniętych wyrobów i wytworzonych odpadów zawierających azbest.

Monitoring Programu prowadzony będzie z wykorzystaniem bazy danych oraz systemu informacji przestrzennej.

Monitoring realizacji Programu pozwoli na bieżącą analizę oraz kontrolę zgodności założonego harmonogramu wykonania zadań z faktycznymi działaniami podejmowanymi przez właścicieli poszczególnych obiektów. Każda zmiana w zakresie liczby budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi, ilości czy też stanu wyrobów zawierających azbest zgłoszona przez właściciela budynku czy wykorzystującego wyroby azbestowe, zostanie naniesiona w bazie danych prowadzonej w Urzędzie Gminy w Sławnie, co umożliwi bieżącą aktualizację bazy danych o wyrobach zawierających azbest.

W celu efektywnego monitorowania przyjęto wskaźniki, służące ocenie wdrażania Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno .

Tabela nr 15 Wskaźniki oceny wdrażania Programu

Lp.	Wskaźniki oceny	Jednostka
1	Masa wyrobów zawierających azbest na 1 km ² powierzchni gminy	Mg/km ²
2	Masa unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest	Mg/rok
3	Liczba „dzikich wysypisk” z odpadami azbestowymi	szk.

Na podstawie bazy danych o lokalizacji i powierzchni pokryć dachowych i elewacji wykonanych z płyt azbestowo-cementowych oraz proponowanych powyżej wskaźników oceny wdrażania Programu , możliwe będzie monitorowanie Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno, jak również realizacja zadań określonych w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 .

Dla aktualnego stanu użytkowania wyrobów zawierających azbest, stanowiącego podstawę do opracowania niniejszego Programu , wartości wskaźników monitorowania przedstawiają się następująco:

1. wskaźnik masy wyrobów zawierających azbest na 1 km² powierzchni Gminy Sławno powinien ulegać zmniejszeniu w każdym roku realizacji Programu , począwszy od wartości bazowej wynoszącej 61 Mg/km² w 2012 r.

2. wskaźnik masy unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest w [Mg/rok] w każdym roku realizacji poszczególnych etapów Programu powinien wynosić odpowiednio 395,5 Mg/rok.

3. wskaźnik ilości „dzikich wysypisk” z odpadami azbestowymi na terenie Gminy Sławno w roku bazowym wynosi 0. Jest to szczególnie wrażliwy wskaźnik w monitorowaniu bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest. Należy zwrócić szczególną uwagę, m.in. poprzez działania informacyjno-edukacyjne, aby wyroby azbestowe były usuwane przez uprawnione podmioty, a po zdemontowaniu trafiły na składowisko, przyjmujące odpady azbestowe.

10. Podsumowanie

Głównym celem opracowania *Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Sławno* jest zaplanowanie usunięcia wyrobów azbestowych z terenu gminy i ich bezpieczne unieszkodliwienie do końca 2032 r.

Wykorzystując wyniki spisu z natury oraz dostępne źródła danych stwierdzono, iż:

1. Na terenie wszystkich miejscowości Gminy Sławno znajduje się 4.798 obiektów budowlanych, których pokrycia dachowe zostały wykonane z użyciem wyrobów zawierających azbest.

2. Powierzchnia dachów, o których mowa w punkcie 1, wynosi 703.873 m² (7.743 Mg) i są to płyty azbestowo-cementowe płaskie i faliste.

3. Stan techniczny 99% wyrobów, o których mowa w punktach 1 i 2, jest dobry.

4. W elewacjach budynków zinwentaryzowano 123 m² (1 Mg) płyt azbestowo-cementowych płaskich.

5. Na terenie posesji zinwentaryzowano 87 Mg składowanych wyrobów azbestowych.

6. Rury i złącza azbestowo-cementowe wykorzystywane są w gminnej sieci wodociągowej w łącznej ilości 80 Mg.

7. Rury i złącza azbestowo-cementowe przeznaczone są do pozostawienia w ziemi.

Łącznie zostało zinwentaryzowanych 7.910 Mg wyrobów zawierających azbest.

Proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony do końca 2032 r. Przyjęto harmonogram zgodny z *Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*, w podziale na zadania organizacyjne, edukacyjne, informacyjne i inwestycyjne w perspektywie krótko-, średnio- i długookresowej.

Na podstawie wyników inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych oraz elementy konstrukcyjne budynków przyjęto, iż w każdym roku realizacji *Programu* powinno być usuwane i unieszkodliwiane 395,5 Mg odpadów z wyrobów zawierających azbest.

Za usunięcie wyrobów azbestowych odpowiedzialni są właściciele i użytkownicy obiektów, w których wykorzystywane są wyroby azbestowe. Mogą oni uzyskać dofinansowanie do usuwania wyrobów azbestowych, ale brak jest mechanizmów dofinansowania usuwania azbestu dla indywidualnych gospodarstw domowych w zakresie zakupu i montażu nowego pokrycia dachowego. Są to znaczące koszty, które w głównej mierze będą ponoszone przez osoby prywatne, co w znacznym stopniu może ograniczyć tempo realizacji *Programu*.

Odpady azbestowe z terenu Gminy Sławno mogą być przyjmowane przede wszystkim na składowisku w Jadwinówce, a także w Płoszowie oraz na pozostałych składowiskach w Polsce.

Oszacowane koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest (łącznie z zakupem i montażem nowych pokryć dachowych oraz modernizacją elewacji) wynoszą 56,9 mln zł. Koszty wymiany pokryć dachowych i elewacji będą ponoszone przez właścicieli obiektów. Należy podkreślić, iż koszty usunięcia azbestu oraz zakupu i montażu nowych pokryć dachowych i termomodernizacji budynków mieszkalnych stanowią ponad 99% kosztów realizacji *Programu*. Możliwe jest również wykorzystanie źródeł zewnętrznych finansowania części działań, polegających na bezpiecznym usuwaniu wyrobów azbestowych, tj. funduszy własnych Gminy Sławno, środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, kredytów preferencyjnych Banku Ochrony Środowiska S.A. i Banku Gospodarki Żywnościowej, a także funduszy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Wskazane jest podjęcie działań, mających na celu podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów azbestowych, zwłaszcza w trakcie akcji informacyjnych i edukacyjnych. Ważne jest dokonanie wyboru grupy docelowej ww. akcji.

Monitoring *Programu* powinien być prowadzony z wykorzystaniem dostępnych i nowych danych, zgodnie z przyjętymi wskaźnikami dla oceny wdrażania *Programu*.

11. Wykorzystane akty prawne i materiały

Akty Prawne

1. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. z 2004 r. nr 3, poz. 20 z późn. zm.
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, Dz.U. z 2007 r. nr 39 poz. 251 z późn. zm.
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.,
4. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz.U. nr 100, poz. 1085 z późn. zm.,
5. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych, Dz.U. nr 199, poz. 1671 z późn. zm.
6. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów, Dz.U. nr 216, poz. 1824,
7. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. nr 162, poz. 1089,
8. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 października 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, Dz.U. Nr 212, poz. 1769,
9. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest, Dz.U. z 2011 r., Nr 8, poz.31,
10. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. nr 71, poz. 649,
11. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, Dz.U. Nr 75, poz. 690, z późn. zm.
12. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów, Dz.U. Nr 249, poz. 1673,
13. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lutego 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów, Dz.U. nr 39, poz. 320,
14. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów, Dz.U. nr 112, poz. 1206,
15. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, Dz.U. nr 124, poz. 1033

Materiały, opracowania i dokumenty

16. „Azbest. Ekspozycja zawodowa i środowiskowa.”, red. Neonila Szeszenia-Dąbrowska, Łódź, 2004,
17. „Bezpieczne postępowania z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”, red. Jerzy Dyczek, Materiały specjalistycznego kursu szkoleniowego, AGH, Kraków, 26-27.06.2003,
18. „Zbiór przepisów i procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest”, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2001,
19. Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl,
20. Baza azbestowa, www.bazaazbestowa.pl ,
21. Gminny plan usuwania wyrobów zawierających azbest – wzór, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2007

22. Oświadczenie rządowe z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r., Dz.U. nr 99, poz. 66,
23. Plan Gospodarki Odpadami Gminy Sławno na lata 2009-2012,
24. Plan Gospodarki Odpadami województwa łódzkiego,
25. Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2008-2011
26. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, Warszawa, 2010
27. Strona internetowa ARiMR, www.arimr.gov.pl
28. Strona internetowa BGŻ, www.bgz.pl
29. Strona internetowa BOŚ, www.bosbank.pl.
30. Strona internetowa Gminy Sławno www.ugslawno.pl